

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra techniky

Dřevo ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce na základní škole

Bakalářská práce

Autor: Adam Šprync
Studijní program: B0114A300056 Základy techniky se zaměřením
na vzdělávání
Studijní obor: Základy techniky se zaměřením na vzdělávání
Etická výchova se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: doc. Mgr. et Mgr. Marie Hubálovská, Ph.D.
Oponent práce: Vítězslav Janků, PhDr. Ing. MPA

Zadání bakalářské práce

Autor:	Adam Šprync
Studium:	P20P0551
Studijní program:	B0114A300056 Základy techniky se zaměřením na vzdělávání
Studijní obor:	Etická výchova se zaměřením na vzdělávání, Základy techniky se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce:	Dřevo ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce na základní škole
Název bakalářské práce AJ:	Wood in the Educational Area Man and the World of Work at Secondary School

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Žáci na ZŠ pracují s různými materiály. Jeden z nich je dřevo. V teoretické části se zaměřím na RVP ZŠ oblast Práce se dřevem a porovnám učební osnovy ze současných a minulých let. V praktické části diplomové práce se chci zabývat žákovskou tvorbou výrobků ze dřeva. Čeho jsou žáci schopni dosáhnout a jaké mají dosavadní zkušenosti. Dále v praktické části by bylo provedeno výzkumné šetření, v jakém poměru se na ZŠ učí praktické činnosti se dřevem ve srovnání s dalšími oblastmi předmětu Člověk a svět práce.

FRIEDMANN, Zdeněk, ed. *Práce se dřevem: [praktické náměty pro výuku tematického okruhu Práce s technickými materiály]*. Praha: Raabe, c2011. Dobrá škola. ISBN 978-80-86307-35-0.

TRIBE, Chris. *Vše o práci se dřevem: nezbytné dovednosti a techniky pro začátečníky*. Přeložil Vladimír GOLOMBEK. V Praze: Slovart, 2017. ISBN 9788075293114.

MANĚNOVÁ, Martina a Jan NOVOTNÝ. *Práce s dřevem II*. Praha: Raabe, 2015. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-199-1.

PATŘIČNÝ, Martin. *Pracujeme se dřevem: základní příručka*. 5., přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0307-2.

FORRESTER, Paul. *Práce se dřevem: kompletní obrazový průvodce technikami*. Praha: Slovart, 2011. ISBN 978-80-7391-475-2.

Práce se dřevem: encyklopedie : průvodce truhlářstvím a řezbářstvím pro domácí dílnu. V Praze: Columbus, 2004. ISBN 80-7249-187-3.

Zadávací pracoviště: **Katedra technických předmětů,
Pedagogická fakulta**

Vedoucí práce: doc. Mgr. et Mgr. Marie Hubálovská, Ph.D.

Oponent: PhDr. Ing. Vítězslav Janků, MPA

Datum zadání závěrečné práce: 26.1.2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucí práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 25. 05. 2023

.....

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská závěrečná práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 25. 05. 2023

Podpis studenta:.....

Poděkování

Rád bych poděkoval své vedoucí bakalářské práce paní doc. Mgr. et Mgr. Marii Hubálovské, Ph.D. za hodnotné rady, ochotu a odborné vedení této práce.

Anotace

ŠPRYNC, Adam. *Dřevo ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce na základní škole*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá historií a aktuálním stavem školského systému, zaměřeného na oblast Člověk a svět práce.

V praktické části pomocí dotazníkového šetření byly zjišťovány poměry vyučovacích hodin pracovních činností, důležitost jejich výuky, metodické materiály a výsledky, kterých jsou žáci schopni při vyučovacích hodinách dosáhnout.

Klíčová slova: škola, dřevo, praktické činnosti, školní vzdělávací program, rámcový vzdělávací program, školský zákon

Abstract:

ŠPRYNC, Adam. Wood in the Educational Area of Man and the World of Work at Elementary School. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. Bachelor thesis.

The bachelor thesis follows up the history and current state of the educational system, focused on the area of Man and the World of Work. The practical part, through a questionnaire survey, investigates the conditions of teaching working activities, the importance of their education, methodical materials and the results that students are able to achieve during classes.

Keywords: school, wood, Technical education, school educational program, framework educational program, Education Act.

Obsah

Úvod	9
Teoretická část	11
1 Ohlédnutí za historií českého školství (1918 – současnost)	11
1.1 Vývoj od roku 1918–1948.....	11
1.2 Vývoj od roku 1948 – 1989.....	12
1.3 Vývoj od roku 1989 - současnost.....	14
2 Kurikulum	16
2.1 Význam pojmu.....	16
2.2 Dokumenty kurikula.....	17
3 Hlavní strategie vzdělávací politiky ČR	18
3.1 Bílá kniha.....	18
3.2 Strategie vzdělávání do roku 2020.....	20
3.3 Strategie 2030+.....	21
4 Vzdělávací programy ČR	23
4.1 Rámcové vzdělávací programy.....	23
4.2 Školní vzdělávací programy.....	24
4.3 Vzdělávací oblast Člověk a svět práce a učební osnovy minulých let a současných.....	25
5 Technická výchova	29
5.1 Historické „okénko“ pracovního vyučování na základních školách.....	29
5.2 Práce se dřevem pro základní školy.....	32
Praktická část	39
6 Cíl výzkumu	39
6.1 Příprava a vyhodnocení výzkumného šetření – rozhovorů.....	39
6.2 Interpretace a souhrn výsledků.....	40
Závěr	50
Použitá literatura	52
Seznam obrázků a grafů	56
Seznam příloh	57

Úvod

Předkládaná bakalářská práce se věnuje v současné době velice aktuálnímu tématu, ale postupem času se začíná stávat opomíjením díky rostoucímu vlivu IT technologií. Jedná se o vzdělávací oblast Člověk a svět práce na základních školách, se zaměřením na práci žáků se dřevem. A to v rámci technické výchovy (praktických činností). Cílem práce je zjistit, čeho jsou žáci schopni dosáhnout, jaké mají žáci dosavadní zkušenosti s prací se dřevem, dále formou dotazníkového šetření zjistit poměr hodin ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce a v neposlední řadě porovnat pomůcky a vybavení potřebných pro výuku.

V první části této práce se ohlédneme nejprve do historie českého školského systému se zaměřením na základní vzdělávání od vzniku první republiky až po současnost. Díky této kapitole můžeme zjistit, jak školství fungovalo před více jak 100 lety a jehož principy se v současné době velmi podobají, nebo dokonce opakují.

V další kapitole bude rozebrán pojem kurikulum, jeho původ, různé definice a spojitost se vzděláváním. Dále se dozvíme, jaké máme dokumenty kurikula v České republice v rámci školského vzdělávání.

Třetí část se věnuje hlavním strategiím vzdělávací politiky v České republice, jedná se celkem o tři klíčové strategie, kdy se budeme věnovat jejich popisu, jaké měly či mají cíle v oblasti vzdělávání.

Vzdělávací programy v České republice je název čtvrté kapitoly. Zaměříme se na jednotlivé vzdělávací programy, jejich důležitost a vymezení ve školském systému. Dozvíme se obsah vzdělávání na prvním a druhém stupni základních škol v oblasti Člověk a svět práce.

Pátá kapitola popisuje vznik a rozvoj technické výchovy na základních školách a práci se dřevem dle jednotlivých ročníků. Vysvětluje význam materiálu dřeva pro člověka. Poukazuje na důležitost výuky předmětu praktických činností. Dozvíme se i postup výuky při práci se dřevem, který sice není v dnešní době striktně dodržován, nicméně zahrnuje všechny základní činnosti se dřevem.

Praktická část je zaměřena na zjištění, čeho jsou schopni žáci dosáhnout v rámci praktických činností (primárně práce se dřevem), jaké mají dosavadní zkušenosti,

porovnání výukových prostředků, metodických materiálů a v jakém poměru se na základních školách učí praktické činnosti ve srovnání s dalšími vybranými vyučovacími předměty.

Teoretická část

1 Ohlédnutí za historií českého školství (1918 – současnost)

Následující kapitola se zabývá nahlédnutím do historie českého školství (resp. školského systému) se zaměřením na základní vzdělávání, od vzniku První republiky až po současnost. Kapitola rozebírá vznik důležitých zákonů, kdy často dochází k jejich změně, ale i přetrvávající problémy ve školském systému, které přetrvávají dodnes.

1.1 Vývoj od roku 1918–1948

V roce 1918 (po vzniku samostatného československého státu) došlo k přehodnocení dosavadních představ o úkolech a cílech výchovy a vzdělání. Ty se měly více přizpůsobit požadavkům moderní doby i potřebám nového státu. Mezi hlavní cíle školské politiky byl zahrnut rozvoj demokratizace vzdělání, tj. rovný přístup ke vzdělání pro děti a mládež bez rozdílu rasy, náboženského vyznání a pohlaví. (Čornejová, Kasper, Kasperová, Kourová, Kratochvíl a další, 2020, str. 332, 335)

Nicméně, školský systém se nedočkal výrazných změn oproti systému, jaký panoval za rakouské monarchie. Československý stát v podstatě převzal rakouské školské zákonodárství, které upravoval několika novelami či vyhláškami. Změna nastala až v roce 1922, kdy vznikl tzv. Malý školský zákon, který sice neřešil primární problémy českého školství, ale přinesl několik novinek a úprav:

- byla obnovena povinná školní docházka na 8 let,
- povinný tělocvik pro dívky,
- byly zavedeny dva nové učební předměty (ruční práce pro chlapce, občanská nauka a výchova),
- vzdělávání mládeže po absolvování povinné školní docházky,
- parita mužů a žen v učitelských sborech,
- označení občanské školy pro školy měšťanské,
- výuka náboženství,
- vzdělávání dětí v československém jazyce,
- postupně se snížil počet žáků na jednoho učitele (z 80 dětí na 60),

- školy se dělily na soukromé (církve, spolek nebo soukromé osoby) a veřejné (stát nebo obec) dle zřizovatele,
- zrušení celibátu učitelek (Čornejová, Kasper, Kasperová, Kourová, Kratochvíl a další, 2020, str. 337, 338; Průcha, 2009, str. 41)

Válečná léta především postihla české školy, které byly na území protektorátu. Okupační správa postupně usilovala o likvidaci české inteligence a českého školství. Vyústění této snahy proběhlo dne 17. listopadu 1939, kdy byly uzavřeny české vysoké školy, činnost českých základních a středních školy byla postupně omezována, jejich počty snižovány a hlavním předmětem na středních školách se stala němčina. Cílem bylo, aby se vytvořila málo vzdělaná společnost, která by nebyla schopna odporu a také vymýtit české dějinné povědomí. (Čornejová, Kasper, Kasperová, Kourová, Kratochvíl a další, 2020, str. 336; Dvořáček, 2000, str. 48, 49)

Těsně po válce (v květnu 1945) řízení školství převzalo Ministerstvo školství a osvěty. Studenti a žáci, kteří nemohli dle okupačních nařízení navštěvovat školy, byli převedeni do měšťanských škol, aby mohli pokračovat ve vzdělávání. V říjnu 1945 došlo k uzavření všech německých škol. (Průcha, 2009, str. 46)

1.2 Vývoj od roku 1948–1989

V letech 1948–1969 docházelo k budování socialistické školy. 21. dubna 1948 byl schválen školský zákon č. 95/1948 Sb., o jednotné škole, kterým byly zestátněny všechny školy v českých zemích. Československo bylo jednou z prvních zemí, která zavedla jednotné všeobecné vzdělání pro všechnu mládež. (Průcha, 2009, str. 46)

Zákon stanovil jednotnou školskou soustavu, kdy mateřské školy navštěvovaly děti od 3 do 6 let. Od 6 do 15 let byla povinná školní docházka prvního a druhého stupně. Národní škola byla označením pro školu prvního stupně (1. - 5. ročník) a škola střední pro školu druhého stupně (6. - 9. ročník). Zákon odstranil dvojkolejnost školského systému, všem dětem (do 9. ročníku) bylo umožněno získat jednotné ucelené nižší střední vzdělání a zajištění rovného přístupu k dalšímu studiu. Proto byly zrušeny měšťanské, obecné školy a nižší stupně víceletých gymnázií. Došlo i ke zrušení nestátních škol, které byly provozovány převážně církvemi. Stvrzení zestátnění škol bylo přijato Ústavou 9.

května 1948, ve které bylo zakotveno, že „školy v Československu jsou státní a státu přísluší vrchní vedení veškeré výchovy a všeho vyučování, jakož i dozor nad nimi a že základní školní vzdělávání je zároveň jednotné, povinné a bezplatné.“ (Čornejová, Kasper, Kasperová, Kourová, Kratochvíl a další, 2020, str. 442, 443, 444) Zároveň se změnou povinné školní docházky došlo ke změnám v obsahu učiva, např. se zařadila výuka ruského jazyka a uplatňoval se ideologický cíl marxismu-leninismu. (Dvořáček, 2000, str. 49)

V roce 1953, konkrétně dne 24. dubna, Národní shromáždění přijalo nový školský zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů, který byl výrazným krokem zpět ve vývoji školství. Zákon zkrátil povinnou školní docházku na 8 let. Došlo ke vzniku osmileté školy a jedenáctileté střední školy, která navazovala na osmiletou školu. Zkrácení školní docházky o jeden rok se však ukázalo jako problém v oblasti objemu učiva, které zůstalo stejné, ale žáci měli kratší dobu na jeho zvládnutí. Docházelo k častým propadnutím. (Čornejová, Kasper, Kasperová, Kourová, Kratochvíl a další, 2020, str. 444)

Relativně zlepšenou hospodářsko-politickou situaci ve státě odráží nový školský zákon č. 186/1960 Sb. o soustavě výchovy a vzdělání, schválený dne 15. prosince 1960. Opět došlo k prodloužení povinné školní docházky z 8 na 9 let. Došlo ke vzniku rozšíření základního vzdělání prostřednictvím hudebních, tanečních škol či škol pro mládež vyžadující zvláštní péči. (Čornejová, Kasper, Kasperová, Kourová, Kratochvíl a další, 2020, str. 446)

V červnu 1976 vznikl dokument "Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy". Program stanovil "*jako hlavní úkol socialistické školy vychovávat všestranně a harmonicky rozvinuté budovatele socialistické společnosti, s komunistickým vztahem k práci.*" (Čornejová, Kasper, Kasperová, Kourová, Kratochvíl a další, 2020, str. 472, 473). Došlo k podstatným změnám v dosavadním uspořádání výchovné a vzdělávací soustavy. Stanovilo se, že děti budou navštěvovat mateřské školy od pěti let a povinná školní docházka měla trvat deset let, rozdělená na osm let pro žáky v základní škole a další dva roky na střední škole. (Čornejová, Kasper, Kasperová, Kourová, Kratochvíl a další, 2020, str. 472, 474)

1.3 Vývoj od roku 1989 - současnost

V souvislosti se společensko-politickou změnou v českých zemích v roce 1989 nastal zásadní obrat ve školství. (Dvořáček, 2000, str. 54) Občanské fórum pedagogických pracovníků kladlo požadavky, aby došlo k přehodnocení jednotné školy, podpoře alternativních škol, zrušení státního monopolu atd. (Čornejová, Kasper, Kasperová, Kourová, Kratochvíl a další, 2020, str. 543)

Mezi první zákony, které se zasloužily o podstatnou změnu školské soustavy, patří školský zákon č. 171/1990 Sb. a zákon č. 564 o státní správě samosprávě ve školství. (Dvořáček, 2000, str. 54) Opět došlo ke změně délky povinné školní docházky, tentokrát na 9 let. Školství bylo v kompetenci vlády, pravomoci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, ale také byl uzákoněn výkon samosprávy prostřednictvím obcí a volených školských rad. Vznikly školy soukromé a církevní (výuka byla považována za rovnocennou se státními školami), žáci základních škol mohli přecházet na střední školy jak z 8., tak i 9. ročníku. (Dvořáček, 2000, str. 54, 55)

Školskou soustavu tvořily následující druhy škol:

- základní školy – dle zákona měly 9 ročníků, ale devátý nebyl povinný (povinným se stal ve školním roce 1995/1996),
- základní umělecké školy,
- učiliště, střední odborná učiliště,
- gymnázia, střední odborné školy,
- speciální školy. (Čornejová, Kasper, Kasperová, Kourová, Kratochvíl a další, 2020, str. 544)

V lednu roku 2005 vstoupil v platnost nový školský zákon č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*. Zákon rozděluje vzdělávací soustavu na školy a školská zařízení. Mezi druhy škol zákon zařazuje:

- mateřskou, základní a střední školu (gymnázium, střední odborné učiliště a střední odborná škola),
- konzervatoř, základní umělecká škola, jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky,

- vyšší odborná škola,
- školská zařízení měla poskytovat vzdělávání a služby, které podporují vzdělávání ve školách. (Švarcová, 2008, str. 66)

MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy) zpracovává Národní program vzdělávání (zkratka NPV), který stanovuje cíle vzdělávání a vymezuje hlavní oblasti a prostředky, jak těchto cílů dosáhnout. Pro předškolní, základní (i umělecké), střední školství a jazykové vzdělávání se vydávají rámcové vzdělávací programy (zkratka RVP). Ty vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání. RVP je závazný pro tvorbu školních vzdělávacích programů (zkratka ŠVP), které vydává ředitel školy nebo školského zařízení. RVP je důležitý i pro hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbu učebnic a tvoří základ pro stanovení výše finančních prostředků, které jsou školám přidělovány. (Švarcová, 2008, str. 68, 69)

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, je stále platný, prochází novelizacemi, poslední proběhla k 1. 2. 2022.

2 Kurikulum

Kapitola "Kurikulum" pojednává o významu pojmu, různých definic a jeho úrovni. V podkapitole jsou popsány dokumenty kurikula, mezi které se řadí rámcové vzdělávací programy a školní vzdělávací programy.

2.1 Význam pojmu

Pojem kurikulum pochází z latinského slova "curriculum" (závodní dráha, běh) a v přeneseném významu vyjadřuje posun po plánované trase. (Gošová, 2011, dostupné z https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/K/Kurikulum) Ve dvacátých letech 20. století se v USA objevuje počátek pojmu kurikulum jako pedagogický termín. Do Evropy začal tento termín pronikat koncem šedesátých a sedmdesátých let 20. století. Pojem kurikulum není znám jen v pedagogickém slova smyslu, ale i v jiných oborech. V současné době definice pojmu kurikula není jednotná, existuje jich desítky. Většina definic zahrnuje dva primární významy kurikula a to: vzdělávací program a obsah vzdělávací dráhy. (Hajerová Müllerová, Slavík, 2020, str. 6,7) Nynější definice se vztahují k různým vzdělávacím koncepcím a jednotlivým výkladům autorů. Níže ukázka z mezinárodní encyklopedie kurikula, kde autor Lewy vymezuje tento termín jako:

- plán a obsah výuky,
- strategie učení se,
- metodický přístup k obsahu výuky,
- ovlivňování účastníků a výsledků vzdělávání,
- využití zkušeností účastníků vzdělávání. (Hajerová Müllerová, Slavík, 2020, str. 7)

Můžeme říci, že kurikulum představuje vzdělávací program – obsah vzdělávání, resp. co žáky naučit, dále vztahy a prostředí ve vzdělávání, jeho průběh a výsledky. V současné době v České republice pojem kurikulum představuje – vzdělávací programy na úrovni státu a školy (rámcové a školní vzdělávací programy), kdy se jedná o obsahové a organizační předpisy. Ty jsou určeny pro učitele k vedení a řízení učebního procesu. Programy jsou realizovány v učebním prostředí, které má vliv na to, jak učení probíhá a co by se žáci měli naučit.

Kurikulum lze chápat jako vyvíjející a obměňující se proces ve vzájemné shodě s hodnotami (potřebami) společnosti a žáků. Mění se na základě zkušeností

s jeho realizací v praxi. (Gošová, 2011, dostupné z https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/K/Kurikulum)

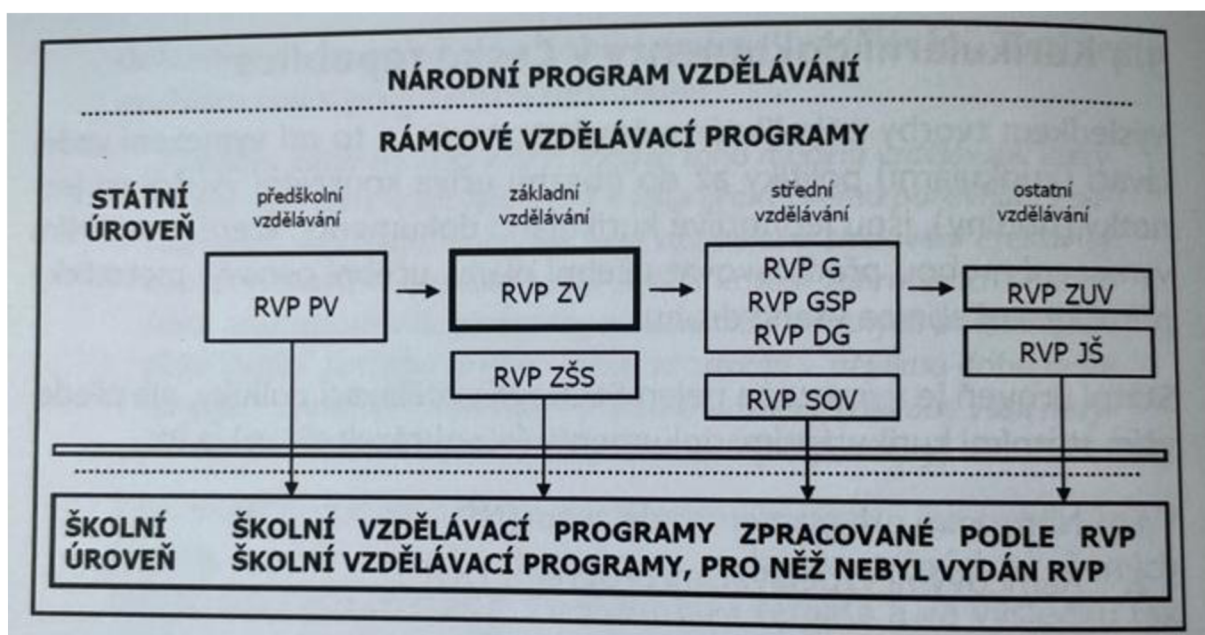
Význam kurikula nemusí vycházet pouze ze vzdělávacích programů, ale i ze zkušeností, které žáci mohou získat např. během školních akcí (lyžařský kurz, škola v přírodě apod.).

V České republice jsou dvě úrovně kurikula – státní (rámcové vzdělávací programy) a školní (školní vzdělávací programy).

2.2 Dokumenty kurikula

Kurikulární dokumenty, v nejširším slova smyslu, mohou představovat učební plány a osnovy, metodické příručky, učebnice. Mezi státní kurikulární dokumenty patří Rámcové vzdělávací programy (RVP, které vymezují rámce pro předškolní, základní a střední vzdělávání). Mezi školní kurikulární dokumenty patří školní vzdělávací programy (ŠVP), podle kterých se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Jedná se o veřejně dostupné dokumenty pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost. (Gošová, 2011, dostupné z https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/K/Kurikulum); Hajerová Müllerová, Slavík, 2020, str. 77)

Obrázek č. 1 – Národní program vzdělávání (Hajerová Müllerová, Slavík, 2020, str. 78)

3 Hlavní strategie vzdělávací politiky ČR

Následující kapitola pojednává o hlavních strategiích vzdělávací politiky v České republice. Zmiňuje Bílou knihu, Strategii vzdělávání do roku 2020 a Strategii 2030+. U všech strategií jsou popsány hlavní cíle v oblasti vzdělávání.

3.1 Bílá kniha

Bílá kniha vznikla na základě usnesení vlády České republiky 7. dubna 1999. Pojem „bílá kniha“ je označení pro strategie, které využívají v zahraničí. Stala se základním strategickým dokumentem pro realizaci Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice.

„Česká Bílá kniha byla pojata jako systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které měly být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu.“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2001, dostupné z bilakniha.pdf)

Strategie udávala konkrétní podněty k práci škol, odrážela celospolečenské zájmy a současně byla otevřeným materiálem, který měl být pravidelně kriticky zkoumán, revidován a obnovován. Jednalo se o první strategický dokument po roce 1989. (Řízení školy online, 2021, dostupné z Jak vznikala Bílá kniha? rizeniskoly.cz)

Bílá kniha vycházela ze čtyř pilířů evropské vzdělanosti – učit se poznávat, jednat, žít společně a učit se být. Odstartovala zpracování strategických dokumentů ve dvou řadách:

- tvorba rámcových vzdělávacích programů pro předškolní výchovu (vzdělávání), základní, gymnaziální, střední odborné vzdělávání
- příprava nového Zákona o vzdělávání – ten legislativně rámcové programy zakotvuje ve vzdělávacím systému ČR (Kratochvílová, 2006, dostupné z https://is.muni.cz/el/1441/podzim2011/ZS1MP_SMT/um/II_statni_program_vzdelavani.pdf)

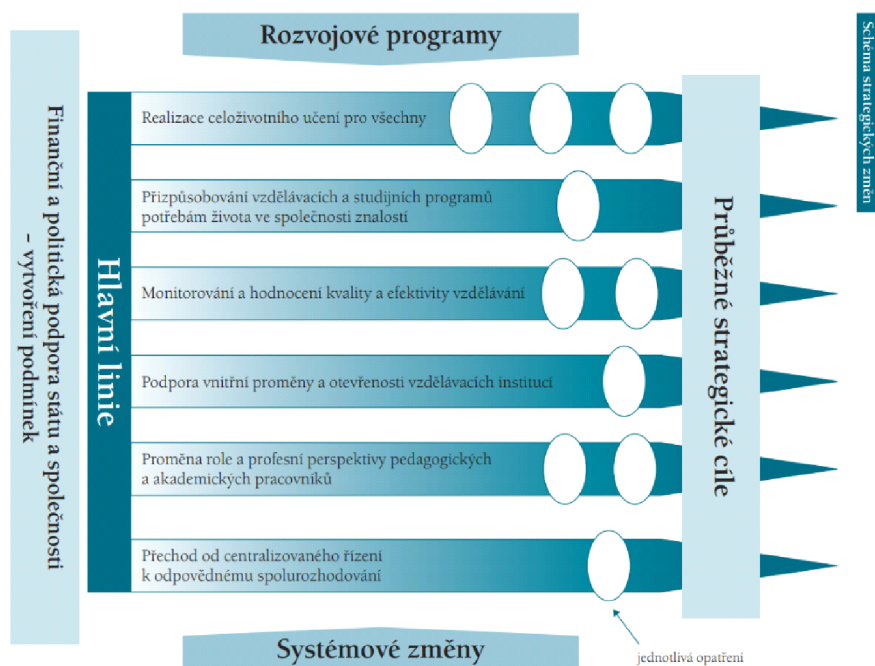
Mezi hlavní oblasti vzdělávací politiky byly diskutovány a schváleny vládou 7. 4. 1999 následující cíle: (Řízení školy online, 2021, dostupné z Jak vznikala Bílá kniha? rizeniskoly.cz)

- rovnost v přístupu ke vzdělávání a rozvoj příležitostí ve vzdělání,
- tvorba vzdělávací soustavy, která měla za úkol rozvíjet klíčové kompetence a příležitosti k celoživotnímu učení (změny obsahu vzdělávání a charakteru školy),
- provést změny v oblasti struktury vzdělávací soustavy,
- zlepšení postavení učitelů a přístupu k ekonomickému zajištění vzdělávací soustavy.

Na tvorbě Bílé knihy se podílela celá řada odborníků – pracovníci MŠMT, akademici, zahraniční experti, členové učitelských organizací, pedagogové i nepedagogové. (Řízení školy online, 2021, dostupné z [Jak vznikala Bílá kniha? rizeniskoly.cz](http://Jak_vznikala_Bila_kniha?rizeniskoly.cz)) Byla výsledkem široké společenské diskuze, spousta myšlenek lze považovat za aktuální i dnes. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, dostupné z https://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf)

Následující schéma zobrazuje přehled strategických změn: (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2001, dostupné z [bilakniha.pdf](#), str. 88)

Obrázek č. 2 – Rozvojové programy

Bílá kniha v současnosti již neplatí. Pozbyla platnost v roce 2020, kdy česká vláda schválila Strategii vzdělávací politiky České republiky.

3.2 Strategie vzdělávání do roku 2020

Vláda schválila strategii vzdělávání do roku 2020 a tím skončila platnost Národního programu rozvoje vzdělávací soustavy (tzv. Bílá kniha) z roku 2001. Strategie obsahovala následující tři klíčové priority:

1. Snižování nerovnosti ve vzdělávání

Hlavním cílem bylo dosažení snížení nerovností ve vzdělávání. Usilovalo se o to, aby děti nebyly znevýhodněny v přístupu ke vzdělávání. Např. aby nedocházelo v rozdílech jako je pohlaví, region, socioekonomický status, kulturní původ. Byl kladen důraz na to, aby škola maximálně rozvíjela potenciál všech dětí, nadaných, ale i dětí s výukovými a sociokulturními problémy. Předpokladem byla dostupnost kvalitní výuky pro každé dítě či studenta v každé škole.

2. Podpora kvalitní výuky učitele

Kvalitní výuka byla, je a bude primárním předpokladem pro maximální rozvoj dětí, žáků a studentů. Ke zlepšování kvality výuky dochází především tehdy, pokud potřebám a cílům vzdělávání rozumí všichni aktéři vzdělávacího procesu a mají motivaci k neustálému zlepšování výuky. S tím souvisí podpora učitelů v oblasti jejich rozvoje, platových podmínek, kariérního postupu. Např. díky nízkým průměrným platům, či omezených možností kariérního postupu, klesá atraktivita učitelské profese. Mezi cíle, které měly tyto problémy eliminovat, byly strategií stanoveny, např.:

- dokončení a zavedení kariérního systému pro učitele, zlepšení podmínek pro jejich práci,
- modernizace počátečního vzdělávání učitelů, vstupní vzdělávání ředitelů,
- posílení dalšího vzdělávání, metodická podpora učitelů a ředitelů,
- posílení významu kvalitní výuky na vysokých školách.

3. Odpovědné a efektivní řízení vzdělávacího systému

Díky Bílé knize došlo v oblasti regionálního školství k výraznému převodu kompetencí z centrální úrovně státní správy na krajskou úroveň a obecní samosprávu a podstatnému zvýšení autonomie škol. To přineslo svá pozitiva a negativa. V rámci pozitivy přinesla decentralizace školství inovaci a zapojení všech aktérů, na druhou stranu vedla i k velkému rozpadu řízení či problémům s

koordinací vzdělávacích politik na úrovni státu, krajů, měst a obcí. V rámci zvýšení autonomie škol, která vedla sice ke zvýšené odpovědnosti škol, ale i k nepřesnému přesunu povinností na školy bez potřebné přípravy a podpory ředitelů či vedoucích pracovníků.

Ke zlepšení situace měly pomoci následující priority: posilovat prvky strategického řízení ve vzdělávací politice, zlepšení informační základny a rozvíjení výzkumu v oblasti vzdělávání, posílení vzdělávacího systému a zlepšení komunikace mezi aktéry ve vzdělávání (vč. široké veřejnosti). (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, dostupné z https://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf)

3.3 Strategie 2030+

Jedná se o klíčový dokument, který je důležitý pro rozvoj vzdělávací soustavy České republiky od roku 2020 až 2030+. Zaměřuje se na dva hlavní strategické cíle:

1. strategický cíl – zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí, které jsou potřebné pro aktivní osobní, občanský a profesní život.

Mezi jednotlivé oblasti dosažení strategického cíle patří:

- inovace obsahu a způsobu vzdělávání = dosažení vyšší úrovně klíčových kompetencí, gramotností všech dětí a dospělých, podpora nových a inovativních metod ve vzdělávání pro všechny typy škol a mimoškolních zařízení,
- rozvoj digitálního vzdělávání = využívání moderních technologií pro dosažení nově stanovených cílů vzdělávání, vytvoření podmínek pro rozvoj digitálního vzdělávání všech žáků i učitelů tak, aby se zvýšila úroveň jejich digitální gramotnosti,
- provzdušnění učiva = zamezit přetěžování žáků informacemi,
- zapojení odborníků z praxe = kteří budou poskytovat a koordinovat metodickou podporu školám, sdílet zkušenosti, podporovat vzájemnou spolupráci,
- kompetenční pojetí kurikula = vycházející z inovovaných

zásadních kompetencí, které zohledňují doporučení Rady Evropské unie o klíčových kompetencích pro celoživotní učení,

- formativní hodnocení = posílení využívání formativního hodnocení, jež se zaměřuje na pokrok každého žáka, podporuje proces učení,
- digitální technologie = zvýšení úrovně digitálních dovedností a digitálních kompetencí, používání digitálních technologií jak při výuce, tak i mimo ni,
- občanské vzdělávání = rozvíjet u žáků schopnost jednat jako zodpovědný občan, podílet se na občanském a společenském životě, schopnost uvažovat o sobě, učit se nakládat s časem a informacemi, spolupracovat v týmech, mediální gramotnost,
- ověřování = zajistit lepší návaznost a provázanost jednotlivých stupňů a vyšší míru propojování formálního a neformálního vzdělávání.

2. strategický cíl – snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit co největší rozvoj potenciálu všech dětí, žáků a studentů.

Mezi jednotlivé oblasti dosažení strategického cíle patří:

- společné vzdělávání = poskytnutí spravedlivé šance pro všechny žáky na kvalitní vzdělávání, podpora učitelů v rozvoji potenciálu všech žáků,
- individualizace výuky = zavedení didaktických postupů, které budou umožňovat vzdělávání různorodých kolektivů,
- pedagogická práce školy = revize rámcových vzdělávacích programů, finanční i nefinanční podpora pro zkvalitnění pedagogů v zaostávajících regionech či školách s horšími výsledky,
- vnější diferenciacce = zkvalitnění výuky, posílení možnosti individualizace výuky na druhém stupni základních škol, zajištění kvalitnějšího vzdělávání různorodých kolektivů, snížení počtu žáků, kteří předčasně opouštějí vzdělávání,
- zažít úspěch = vytvoření příležitosti zažít úspěch ve vzdělávání pro všechny žáky bez ohledu na jejich rodinné zázemí, zdravotní nebo

- jakékoliv jiné znevýhodnění,
- předškolní vzdělávání = zvýšení účasti na předškolním vzdělávání u dětí ve věku 3–4 let,
 - spolupráce s rodinou = zapojování rodin do procesu vzdělávání, efektivní komunikace mezi pedagogy a rodiči, zlepšení informovanosti rodičů, vzájemná spolupráce mezi pedagogy a rodiči

Strategie 2030+ si klade za cíl modernizovat vzdělávací systém České republiky, připravovat se na nové výzvy, ale také chce řešit problémy, které v českém školství přetrvávají. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, dostupné z https://www.msmt.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf)

4 Vzdělávací programy ČR

Tato kapitola pojednává o rámcových vzdělávacích programech a školních vzdělávacích programech. Vysvětluje jejich důležitost a vymezení ve školském systému. Podkapitola vzdělávací oblast Člověk a svět práce popisuje obsah vzdělání na prvním a druhém stupni základních škol a cílové zaměření žáků, co by měli být schopni se naučit a rozvinout. V závěru kapitoly je pro porovnání ukázka školních vzdělávacích programů na jedné škole za roky 2010 a 2016.

4.1 Rámcové vzdělávací programy

Jsou vymezeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů v předškolním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. (Jednotný metodický portál MŠMT, dostupné z <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>)

Školský zákon vymezuje RVP (znění k 1. 2. 2022):

„Rámcové vzdělávací programy vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání; jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů a dále závazným základem pro stanovení výše finančních prostředků přidělovaných

podle § 160 až 162. Rámcové vzdělávací programy stanoví zejména konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů, jakož i podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání dále stanoví členění obsahu vzdělávání podle jednotlivých období nebo ročníků. " (Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, dostupné z Školský zákon ve znění účinném ode dne 1. 2. 2022, MŠMT ČR (msmt.cz), str. 3)

RVP stanovuje konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání podle zaměření daného oboru vzdělání. Dále stanovuje organizační uspořádání, podmínky průběhu a ukončení vzdělávání či zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů (ŠVP). V neposlední řadě se zabývá podmínkami pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, personálními a organizačními podmínkami a bezpečností (ochrany) zdraví. (Jednotný metodický portál MŠMT, dostupné z <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>)

RVP musí odpovídat nejnovějším poznatkům, mezi které patří:

- a) pedagogika a psychologie – účinné metody pomocné ve vzdělávání, přiměřené věku a rozvoji vzdělávaného,
- b) vědní disciplíny, jejichž základy a praktické využití má zprostředkovat vzdělávání.

Tato hlediska budou hrát roli v úpravě rámcových vzdělávacích programů. Jejich tvorbu zajišťuje MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy) prostřednictvím odborníků vědy a praxe a po projednání s příslušnými ministerstvy. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, dostupné z Školský zákon ve znění účinném ode dne 1. 2. 2022, MŠMT ČR (msmt.cz), str. 4)

4.2 Školní vzdělávací programy

Jsou vymezeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním,

středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Musí být v souladu s RVP (který je závazným dokumentem pro tvorbu ŠVP), obsah vzdělávání může být uspořádán do předmětů nebo ucelených částí učiva.

Školský zákon vymezuje ŠVP (znění k 1. 2. 2022):

„Školní vzdělávací program pro vzdělávání, pro nějž není vydán rámcový vzdělávací program, stanoví zejména konkrétní cíle vzdělávání, délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání, podmínky přijímání uchazečů, průběhu a ukončování vzdělávání, včetně podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, označení dokladu o ukončeném vzdělání, pokud bude tento doklad vydáván. Dále stanoví popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví, za nichž se vzdělávání v konkrétní škole nebo školském zařízení uskutečňuje.“

(Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, dostupné z Školský zákon ve znění účinném ode dne 1. 2. 2022, MŠMT ČR (msmt.cz), str. 4)

ŠVP vydává ředitel školy či školského zařízení, zveřejňuje ho na přístupném místě ve škole (školském zařízení) a každý do programu může nahlížet či si z něj pořizovat opisy a výpisy. (Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, dostupné z Školský zákon ve znění účinném ode dne 1. 2. 2022, MŠMT ČR (msmt.cz), str. 4)

Školní vzdělávací programy vycházejí ze vzdělávacích záměrů školy a samotná jejich příprava je odpovědností celé školy za způsob a výsledky vzdělávání. Na zpracování ŠVP, vyhodnocování jeho jednotlivých částí i případných úpravách by se měli podílet všichni učitelé příslušné školy, již jsou odpovědní za realizaci jednotlivých částí ŠVP. (Hajerová Müllerová, Slavík, 2020, str. 87, 88) Dle ŠVP se uskutečňuje výuka na školách či školských zařízeních, zohledňuje vzdělávací podmínky dané školy či umožňuje přizpůsobovat vzdělávání praxi. (Informační systém Infoabsolvent, dostupné z <https://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-0-13>)

4.3 Vzdělávací oblast Člověk a svět práce a učební osnovy minulých let a současných

V RVP pro základní vzdělávání je vzdělávací oblast Člověk a svět práce zastoupena jediným oborem. Obsah vzdělávání se vyučuje s minimální časovou dotací 5 vyučovacími hodinami na 1. stupni a 4 vyučovacími hodinami na 2. stupni základní školy. (Brant, Horská, 2004, dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/>)

46/VZDELAVACI-OBLAST-CLOVEK-A-SVET-PRACE-V-RAMCI-RVP-ZV.html)

Zaměřuje se cíleně na praktické pracovní návyky a dovednosti, doplňuje celé základní vzdělávání o důležitou složku, která je nezbytná pro uplatnění člověka v dalším životě (společnosti). Odlišuje se od ostatních vzdělávacích oblastí a je založena na tvůrčí myšlenkové spoluúčasti žáků základních škol. (Metodický portál RVP, dostupné z <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10760>)

Následující obrázek ukazuje vzdělávací obsah, kde je zařazeno 12 tematických okruhů, na prvním stupni ŽŠ se jedná o čtyři a na druhém stupni osm.

Obrázek č. 3.tematické okruhy (Brant, Horská, 2004, dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/46/VZDELAVACI-OBLAST-CLOVEK-A-SVET-PRACE-V-RAMCI-RVP-ZV.html>)

Člověk a svět práce	S T U P E Ň	1.	<i>Práce s drobným materiálem</i>
			<i>Konstrukční činnosti</i>
			<i>Pěstitelské práce</i>
			<i>Příprava pokrmů</i>
		2.	<i>Práce s technickými materiály</i>
			<i>Design a konstruování</i>
			<i>Pěstitelské práce, chovatelství</i>
			<i>Provoz a údržba domácnosti</i>
			<i>Příprava pokrmů</i>
			<i>Svět práce</i>
			<i>Práce s laboratorní technikou</i>
			<i>Využití digitálních technologií</i>

V rámci vzdělávacího obsahu se žáci základních škol učí pracovat s různými materiály, osvojují si základní pracovní dovednosti. Vzdělávání směřuje k tomu, aby žáci byli schopni:

- mít pozitivní vztah k práci, odpovědnost za kvalitu svých či společných výsledků práce,
- organizovat a plánovat práci, používat vhodné nástroje, nářadí, pomůcky, které využijí v běžném i pracovním životě,
- naučit se vytrvalosti při plnění zadaných úkolů, uplatňovat tvořivost a vlastní nápady,
- poznání, že technika je vždy spojena s pracovní činností člověka,
- naučit se sebedůvěře, mít postoj k hodnotám ve vztahu k práci člověka, technice a životnímu prostředí,
- chápat práci a pracovní činnosti jako příležitost k seberealizaci, rozvoji,
- orientovat se v různých oborech lidské činnosti,
- osvojit si potřebné poznatky a dovednosti, které jsou významné pro možnosti uplatnění nebo pro volbu profesního zaměření.
(Metodický portál RVP, dostupné z <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10760>)

Následuje porovnání školních vzdělávacích programů za roky 2010 a 2016 z jedné vybrané školy v Pardubickém kraji.

Obrázek č. 4 - Školní vzdělávací program – 2010

Práce s technickými materiály			
Očekávaný výstup ŠVP	Školní výstupy	Učivo	Přesahy, vazby, PT
1. Žák provádí jednoduché práce s technickými materiály a dodržuje technologickou kázeň	Žák ovládá základní operace při práci s technickými materiály. (orýsování, řezání, pilování, vrtání, povrchová úprava)	Práce se dřevem, plasty a kovy	
	Žák ovládá složitější operace při práci s technickými materiály. (hoblování, řezání závitů, tepelné tvarování, spojování materiálů)	Práce se dřevem, plasty a kovy	
2. Žák řeší jednoduché technické úkoly s vhodným výběrem materiálů, pracovních nástrojů a nářadí	Žák vybere správné nástroje a nářadí a vhodný materiál podle zadaného úkolu	Práce se dřevem, plasty a kovy	
3. Žák organizuje a plánuje svoji činnost.	Žák si rozvrhne a naplánuje svoji pracovní činnost podle zadaného úkolu.	Práce se dřevem, plasty a kovy	
4. Žák užívá technickou dokumentaci, připraví si vlastní jednoduchý náčrt výrobku	Žák zná základní pravidla pro čtení technického výkresu, zhotoví náčrt výrobku, stanoví technologický postup	Základy zobrazování při práci s technickými materiály Práce se dřevem, plasty a kovy	
5. Žák dodržuje obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci i zásady bezpečnosti a ochrany při práci s nástroji a nářadím, poskytne první pomoc při úrazu	Žák poskytne první pomoc při úrazu. Dodržuje pravidla bezpečnosti a hygieny při práci s technickými materiály		

Obrázek č. 5 - Školní vzdělávací program - 2016

Práce s technickými materiály				
Očekávaný výstup ŠVP	Roč.	Školní výstupy	Učivo	Přesahy, vazby, PT
1. Žák provádí jednoduché práce s technickými materiály a dodržuje technologickou kázeň	6.	Žák ovládá základní operace při práci s technickými materiály. (orýsování, řezání, pilování, vrtání, povrchová úprava)	Práce se dřevem, plasty a kovy Zpracování dřeva, vlastnosti technických materiálů a jejich užití v praxi	
	7. CH	Žák ovládá složitější operace při práci s technickými materiály. (hoblování, řezání závitů, tepelné tvarování, spojování materiálů)	Práce se dřevem, plasty a kovy Rozdělení plastů podle tepelných vlastností Druhy závitů a jejich použití v technické praxi Funkce dalších nástrojů (hoblík, závitníky)	
2. Žák řeší jednoduché technické úkoly s vhodným výběrem materiálů, pracovních nástrojů a nářadí	6. 7. CH	Žák vybere správné nástroje a nářadí a vhodný materiál podle zadaného úkolu	Práce se dřevem, plasty a kovy Zásady používání nářadí a nástrojů pro ruční opracování technických materiálů	
3. Žák organizuje a plánuje svoji pracovní činnost.	6. 7. CH	Žák si rozvrhne a naplánuje svoji pracovní činnost podle zadaného úkolu.	Práce se dřevem, plasty a kovy Sestavení pracovního postupu a vyzkoušení v praxi	
4. Žák užívá technickou dokumentaci, připraví si vlastní jednoduchý náčrt výrobku	6. 7. CH	Žák zná základní pravidla pro čtení technického výkresu, zhotoví náčrt výrobku, stanoví technologický postup	Základy zobrazování při práci s technickými materiály Čtení a kreslení jednoduchých technických výkresů a elektrotechnických schémat	
5. Žák dodržuje obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci i zásady bezpečnosti a ochrany při práci s nástroji a nářadím, poskytne první pomoc při úrazu	6. 7. CH	Žák poskytne první pomoc při úrazu. Dodržuje pravidla bezpečnosti a hygieny při práci s technickými materiály	První pomoc při úrazu (řezné rány, popáleniny, zásah elektrickým proudem) Pravidla bezpečnosti a hygieny při práci s technickými materiály	

5 Technická výchova

Kapitola Technická výchova se zabývá začátkem vzniku výuky tohoto předmětu na základních školách a v podkapitole je rozebírána práce se dřevem dle jednotlivých ročníků. Poukazuje na důležitost výuky tohoto předmětu ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce na základní škole. Podkapitola jednoduše vysvětluje význam materiálu dřeva, jeho důležitost a potřebnost v životě člověka. Dále se zaměřuje na podrobný popis postupu výuky při práci se dřevem v rámci praktických činností na základních školách, kdy se nejedná o striktní postup, který by v rámci RVP měly základní školy dodržovat. Nicméně by mělo být cílem, aby žáci druhého stupně základních škol v rámci práce se dřevem měli o těchto postupech přehled.

5.1 Historické „okénko“ pracovního vyučování na základních školách

Výuka pracovního vyučování na základních školách v 80. – 90. letech 20. století byla z hlediska odbornosti velmi slušně propracovaná a těšila se dobré tradici. Pomáhala žákům získat potřebné základy technického myšlení a dovedností. Díky získaným poznatkům a zkušenostem z výuky byla dobrým pomocníkem při výběru učebního/studijního oboru na středních školách. Mezi výhody předmětu pracovní vyučování patřila podpora a spolupráce se zájmovou činností tehdejší doby v různých modelářských oddílech a profesními potřebami. Součástí výuky byly nepostradatelně důležitým pomocníkem učebnice „Pracovní vyučování – technické práce v 5. – 8. ročníku základní školy“, vydavatelství Státní pedagogické nakladatelství Praha. V učebnicích převažovaly tematické okruhy s technickými materiály (včetně základů elektrotechniky).

„Technické práce jsou složkou pracovního vyučování. Vyučují se převážně ve školní dílně nebo v technické odborné učebně – laboratoři, kde jsou pracoviště s příslušným vybavením. V technických pracích si budete osvojovat základní znalosti techniky a technického myšlení. Budete rozvíjet svoji technickou představivost. Poznáte různé materiály a jejich vlastnosti. Naučíte se pracovat s měřidly, nástroji, nářadím a později, ve vyšších ročnících, i s některými obráběcími stroji. Poučíte se o tom, jak plánovat a organizovat práci, jak stanovit

pracovní postup. Pod vedením učitele budete řešit zajímavé technické problémy.“
(RÁDL, 1988, str. 11)

Obrázek č. 6. sada učebnic Pracovní vyučování pro 5. – 8. ročník základních škol

Rozvíjet zručnost byla v tehdejší režimě prioritou. Mladé generaci byl blízký například populární časopis ABC nebo TV pořady. Díky omezenému sortimentu zboží v obchodech Československa bylo „kutilství“ běžnou aktivitou mládeže.

„Někteří máte zařízený koutek domácího kutila nebo používáte domácí dílnu rodičů. Někteří se účastníte technické zájmové činnosti ve škole, v pionýrských kolektivech nebo Svazarmu. Pracovat zde můžete jen se souhlasem rodičů. Ani v zájmových a pionýrských kroužcích nesmíte pracovat sami, ale vždy pod dozorem učitelů nebo pionýrských či svazarmovských vedoucích. I v těchto případech musíte dodržovat bezpečnostní pravidla a dbát na pořádek a čistotu.“ (RÁDL, 1988, str. 13)

„Důvodem, proč bylo pracovní vyučování úspěšné, bylo bezpochyby absence dnešních IT technologií, usnadňující každodenní život, ale i podpora ze strany zájmových útvarů.“ (Vitásek, 2016, dostupné z <https://www.technickavychova.cz/historie.php>) Výuka probíhala 1 x za 14 dní, trvala dvě vyučovací hodiny a byla pro dívky a chlapce společná.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy ČR v roce 1996 schválilo „Vzdělávací program Základní škola“. Jednalo se o učební plán, který umožnil ředitelům základních škol rozhodnout o výběru tematických celků v rámci podmínek školy pro jednotlivé ročníky. Mimo jiné i to, že pro praktické činnosti byly stanoveny minimální 4 hodiny vyučování. Došlo k vydání nových učebnic (vydavatelství Fortuna rok 1997) pro podporu výuky, se kterými mnohé školy pracují dodnes.

Obrázek č. 7 - sada učebnic Praktické činnosti

Bohužel na některých školách byla absence materiálního vybavení školních dílen např. nevyhovující ruční nářadí (původ z 80. let), chybějící finance na nákup nových pomůcek, počet aprobovaných učitelů. Tyto problémy vedly k tomu, že se pracovní činnosti v dílnách zcela zrušily, nebo došlo k jejich výraznému útlumu. Spíše se preferovaly práce na školní zahradě, vaření (předměty „Pěstitelství“ a „Přípravy pokrmů“). Začátkem roku 2000 přišla inovace jménem „informatika“. Díky IT technice v rámci celostátního projektu INDOŠ (internet do škol – cílem bylo zavést internet do základních a středních škol) se budovala informační gramotnost jak žáků, tak i učitelů. Ač výuka informatiky byla realizována jako samostatný vyučovací (volitelný) předmět, pro mnohé ředitele se stala záminkou, aby se výuka IT zahrnula pod pracovní činnosti, a tím došlo k vyřazení „práce s technickými materiály“. Zavedení projektu INDOŠ má za následek vznik závislosti na moderních informačních technologiích.

Autor názvu „digitální demence“ ve své knize uvádí:

Neexistuje dostatečný důkaz pro tvrzení, že moderní informační technika výuku ve škole zlepšuje. Naopak vede k povrchnějšímu myšlení, rozptyluje pozornost a navíc má různé nežádoucí vedlejší účinky... (Spitzer, 2014, str. 88)

Důležitost výuky informatiky má svou důležitost, neméně důležité je však klást důraz na rozvíjení zručnosti, kreativity a technického myšlení u dětí.

V současné době se řídí praktické činnosti rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (aktualizovaná podoba), revidovaným roku 2021.

Program definuje vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>, str. 87).

„Oblast Člověk a svět práce postihuje široké spektrum pracovních činností a technologií, vede žáky k získání základních uživatelských dovedností v různých oborech lidské činnosti a přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků.“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>, str. 87).

„Vzdělávací oblast Člověk a svět práce se cíleně zaměřuje na praktické pracovní dovednosti a návyky a doplňuje celé základní vzdělávání o důležitou složku nezbytnou pro uplatnění člověka v dalším životě a ve společnosti. Tím se odlišuje od ostatních vzdělávacích oblastí a je jejich určitou protiváhou. Je založena na tvůrčí myšlenkové spolupráci žáků.“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>, str. 87).

Výuka praktických činností by dle rámcového učebního plánu měla probíhat minimálně 3 vyučovací hodiny týdně.

5.2 Práce se dřevem pro základní školy

Dřevo patří mezi nejstarší základní materiál, který člověk využívá od počátku věků. V pradávných dobách dřevo sloužilo jako palivo pro získání tepla či tepelnou úpravu pokrmů, mělo existenční funkci pro člověka. V horských oblastech bylo s kamenem jediným dostupným materiálem, které sloužil na stavby domů. Řadí se mezi nejstarší materiály, které se člověk učil zpracovávat, aby získal předměty, které mu ulehčily uspokojování denních potřeb. Později, když byly objeveny kovy, umožňovalo teplo získané spalováním dřeva, jejich zpracování a výrobu. Jak se dál vyvíjela doba a společnost, dokázali lidé ze dřeva vytvářet další nové materiály, např. umělá textilní vlákna nebo papír. Ve stavebnictví má důležitou funkci a využití, zejména na střešní konstrukce, okna, dveře, podlahy, schodiště, zábradlí, obklady, nábytek. I v současné době se stále objevují nové možnosti využití dřeva. Při jeho zpracování je potřeba řídit se tzv. komplexním využitím – zpracováním všech částí dřevní hmoty (nejenom stromy,

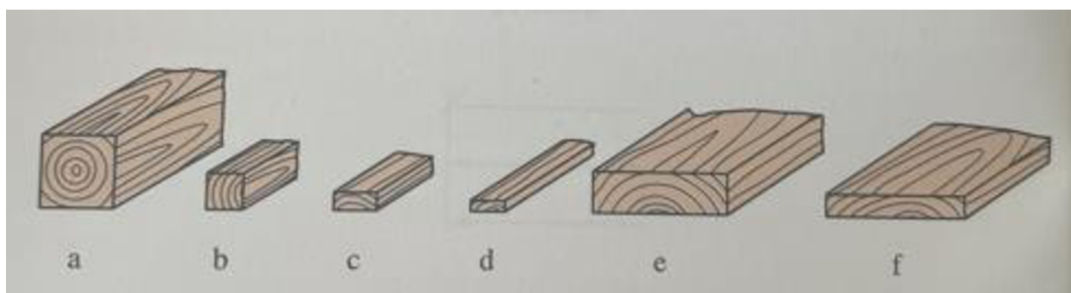
ale i kmeny, kořeny, větve). Význam dřeva je markantní – je jedinou obnovitelnou surovinou a pokud se bude využívat efektivně, tak i nevyčerpatelnou.

(Škára, Brezovský, Horák, Pavlíček, 1990, str.9; Mošna, Beránek, Michálková, Reitmayer, 2001, str. 18)

Při výuce práce se dřevem na základních školách by se nejprve žáci měli seznámit s postupem. Než žáci začnou se dřevem pracovat, seznámí se s hlavními druhy dřeva (měkké – smrk, jedle, borovice, lípa, topol a tvrdé – dub, buk, jasan), technologickými vlastnostmi (sesychání, borcení, bobtnání, praskání) a nejčastěji používanými materiály, které jsou vyrobené ze dřeva. Mluvíme o:

a) řezivu – které vzniká podélným rozřezáním kmenů stromů

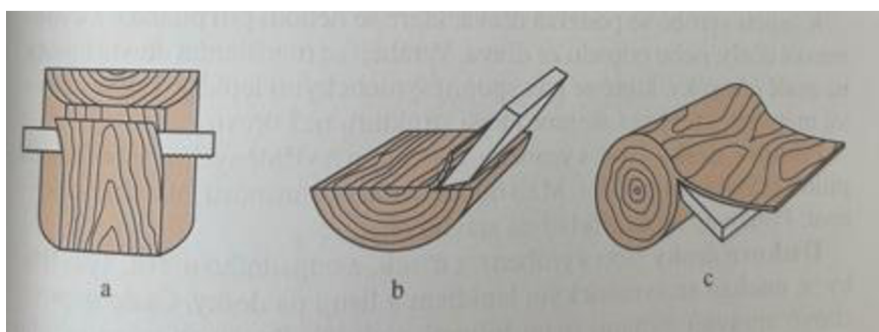
Obrázek č. 8

a – hranol, b – hranolek, c – lať, d – lišta, e – fošna, f – prkno

b) dýchách, překližkách, laťovkách – jedná se o tenkých listech dřeva, jež se vyrábí řezáním, krájením nebo loupáním z výřezů kvalitního dřeva

Obrázek č. 9

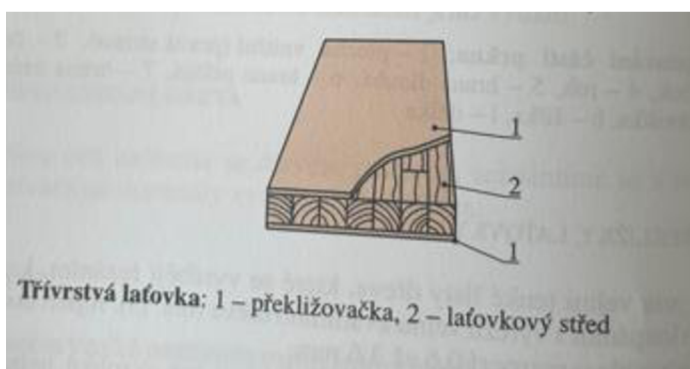

výroba dých: a – řezáním, b – krájením, c – loupáním

Obrázek č. 10

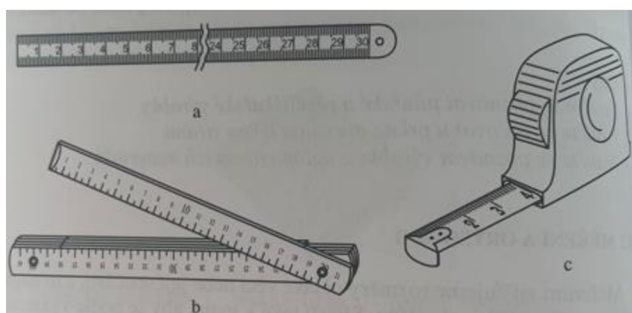
Obrázek č. 11

c) aglomerované desky – vyrábí se ze dřeva, které není vhodné pro zpracování pilařských a dýhárenských účelů, nebo odpadu dřeva (zdroj: pracovní vyučování – pro 5. - 6. ročník ZŠ, str. 51–52 + praktické činnosti pro 6. a 9. ročník, str. 18 - 20)

Následuje měření, kterým žáci zjišťují rozměry (např. délku, výšku, tloušťku) a orýsování. Mezi pomůcky měření patří ocelové měřidlo, svinovací metr/dvoumetr a skládací metr/dvoumetr. (zdroj: + praktické činnosti pro 6. a 9. ročník, str. 21–22)

Obrázek č. 12

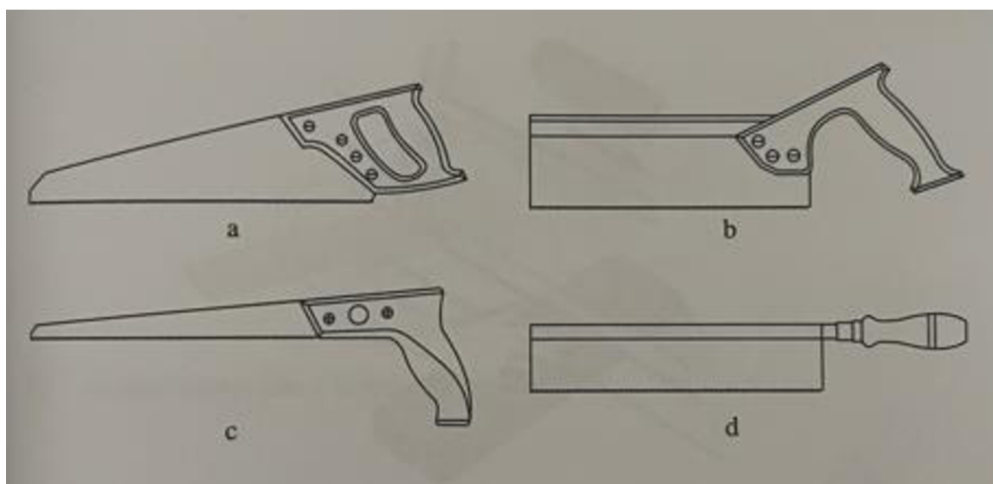

a – ocelové měřidlo, b – skládací metr, c – svinovací metr

Některé práce se dřevem vyžadují jeho upevnění. V nejjednodušším případě mohou žáci držet obráběnou věc v ruce (např. ořezání tužky nožem). Pro náročnější práce, kdy žáci potřebují obě ruce volné, slouží upínací nářadí připevněné k pracovním deskám – nepoužívanější pracovní stůl je hoblice či truhlářské ztužidlo. (Mošna, Beránek, Michálková, Reitmayer, 2001, str. 24, 25)

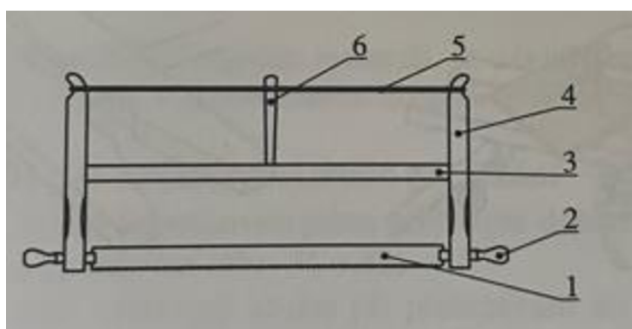
Navazující částí postupu je řezání pomocí různých pil. Rozlišují se pily podle ozubení (pily s nesouměrným a souměrným ozubením, pily s velkými a malými zuby a podle konstrukce (pily bez rámu – ocasky, čepovky a děrovky; pily rámové a lupenkové). (Mošna, Beránek, Michálková, Reitmayer, 2001, str. 28, 29)

Obrázek č. 13

Vsazené pily: a – ocaska s uzavřenou rukojetí, b – ocaska s vyztuženým hřbetem, c – děrovka, d – čepovka

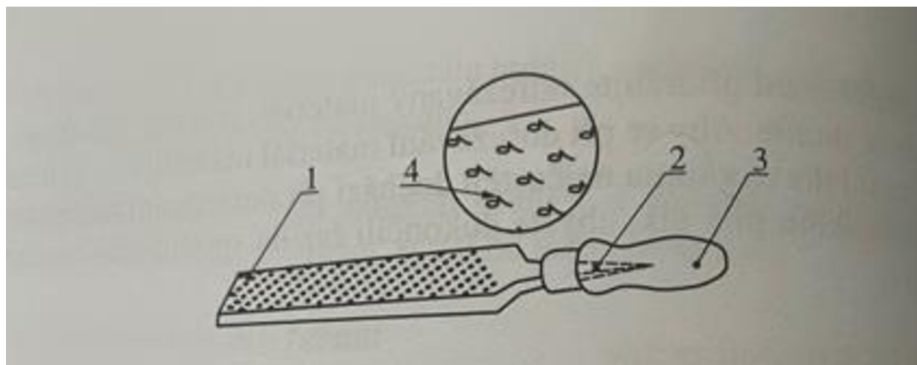
Obrázek č. 14

Rámová pila: 1 - pilový list, 2 - rukojeť, 3 - příčka, 4 - rameno, 5 - motouz, 6 - kolík

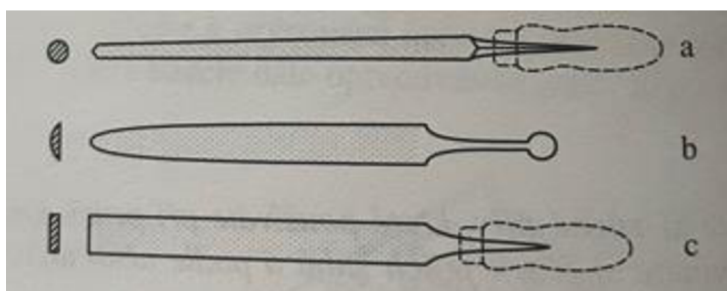
Řezáním žáci opracují dřevo nahrubo. Na další opracování dřeva se používá rašple, pilník a brusný papír, tím se dotváří konečný tvar výrobku, především u jeho zaoblených a nepravidelných částí.

Obrázek č. 15

Rašple: 1 - tělo, 2 - stopka, 3 - rukojeť, 4 - zub rašple

Obrázek č. 16

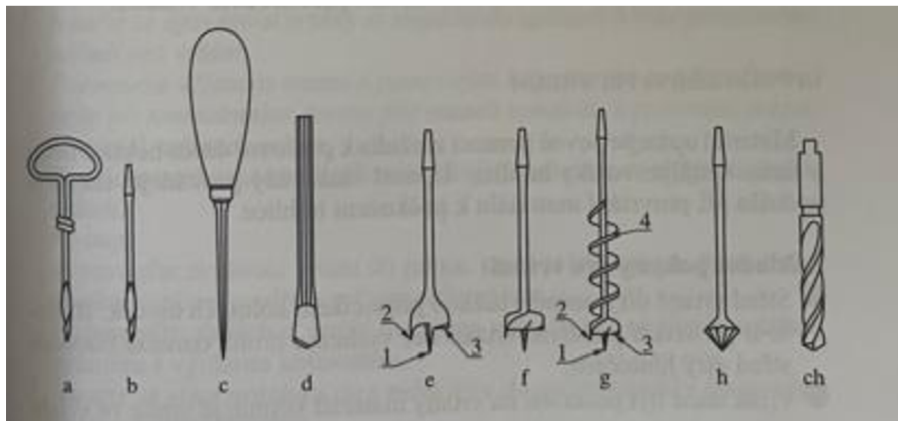
Druhy rašplí: a – rašple s kruhovým průřezem, b – rašple s úsečovým průřezem, c – rašple s obdélníkovým průřezem

(Mošna, Beránek, Michálková, Reitmayer, 2001, str. 33, 34)

Dokončující operací obrábění dřeva je jeho broušení, díky kterému se povrch výrobku zbaví nejmenších nerovností a získá svou finální hladkost. Můžeme říci, že broušení je obdobou pilování ve své podstatě. (Mošna, Beránek, Michálková, Reitmayer, 2001, str. 36)

Mezi další práci se dřevem, kterou se žáci učí ovládat, patří vrtání. Mezi pomůcky využívané pro vrtání patří následující vrtáky: nebozez, kopinatý vrták, špulíř, hadovitý vrták, hvězdicový záhlubník, šroubovitý vrták. (Mošna, Beránek, Michálková, Reitmayer, 2001, str. 38, 39, 40)

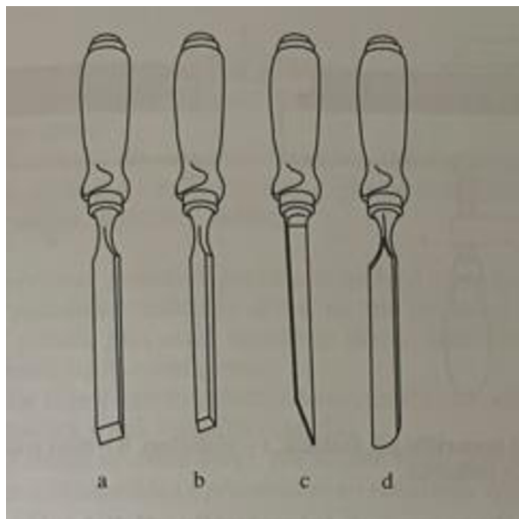
Obrázek č. 17

Druhy vrtáků: a – nebozez se zauzlenou rukojetí, b – nebozez se stopkou, c – čtyřhranný hlubič, d – kopinatý vrták, e – špulíř obyčejný, f – špulíř vinutý, g – hadovitý vrták, h – hvězdicový záhlubník, ch – šroubovitý vrták
1 - vodící hrot, 2 - krojidlo, 3 - břit, 4 - fazeta

Dlabáním se žáci učí v materiálu vytvářet průchozí nebo slepé otvory, které mají ostré rohy a hrany. Pomůckou je dláto, které má na konci čepele jednostranný břit s ostřím a palička.

Obrázek č. 18

Základní druhy dlát: a – ploché, b – hraněné, c – čepovní, d – duté

Hoblování má žáky naučit, jak můžou obrábět materiál na potřebný tvar, přesné rozměry a docílit hladkého povrchu. Seznamují se s druhy hoblíků, mezi které patří: uběrák, hladík a klopač. (Mošna, Beránek, Michálková, Reitmayer, 2001, str.46, 47, 48)

Žáci se učí, jak nejsnáze a nejrychleji spojit součásti ze dřeva, a to pomocí hřebíků či vrutů. Poznávají základní druhy hřebíků, mezi které můžeme řadit,

např. stavební hřebík s plochou a zápusťnou hlavou, čalounický, hřebík do krytiny atd. Mimo jiné by měli žáci zvládnout i vytažení špatně zatlučeného hřebíku. Dalším ze způsobů pevného spojení dřeva, se kterým jsou žáci obeznámeni, je lepení. (Mošna, Beránek, Michálková, Reitmayer, 2001, str. 50, 51, 52, 53, 56)

Závěrečnou znalostí, kterou by každý žák měl získat z hodin prací se dřevem, je dokončení výrobku ze dřeva tak, aby si co nejdéle zachoval svou užitnou hodnotu a estetický vzhled. K tomu patří učení následujícím činnostem: tmelení, moření, lakování. (Mošna, Beránek, Michálková, Reitmayer, 2001, str. 57, 58)

Praktická část

6 Cíl výzkumu

V březnu a dubnu 2023 bylo provedeno výzkumné šetření, které mělo za cíl zmapovat poměr vyučovacích hodin pracovních činností, důležitosti jejich výuky, porovnání výukových prostředků, metodických materiálů a výsledků, kterých jsou žáci schopni při vyučovacích hodinách dosáhnout na základních školách. Závěrečným cílem bylo zjistit, do jaké míry mají žáci zkušenosti s prací se dřevem v rámci hodin praktických činností.

6.1 Příprava a vyhodnocení výzkumného šetření – rozhovorů

V rámci přípravy byly vyhotoveny otevřené otázky, které vedly k řízeným rozhovorům s učiteli základních škol. Otázky byly sestaveny tak, aby došlo ke zjištění, kolik let vyučuje daný učitel pracovní činnosti, zda může porovnat metodické materiály ze současných a minulých let či jaké mají žáci dosavadní zkušenosti s prací se dřevem. Celkový počet otázek byl stanoven na 6. Kompletní náhled je dostupný v příloze č. 1. Otázky byly vyhotoveny v tištěné podobě. Bylo navštíveno 10 základních škol v Pardubickém kraji, kde probíhaly řízené rozhovory s učiteli pracovních činností. Rozhovory byly se souhlasem učitelů nahrávány.

Další pomůckou pro dosažení cílů výzkumu byla vyhotovena tabulka s veškerými výchovami, na základě, které se zjistil poměr vyučovacích hodin (za týden) pracovních činností oproti ostatním vybraným předmětům. V příloze č. 2 je dostupný náhled tabulky.

K porovnání pomůcek a prostředí výuky pracovních činností v době současné a době, kdy je učitel začal vyučovat, posloužily vytvořené dvě tabulky. Tež k nahlédnutí v příloze č. 3.

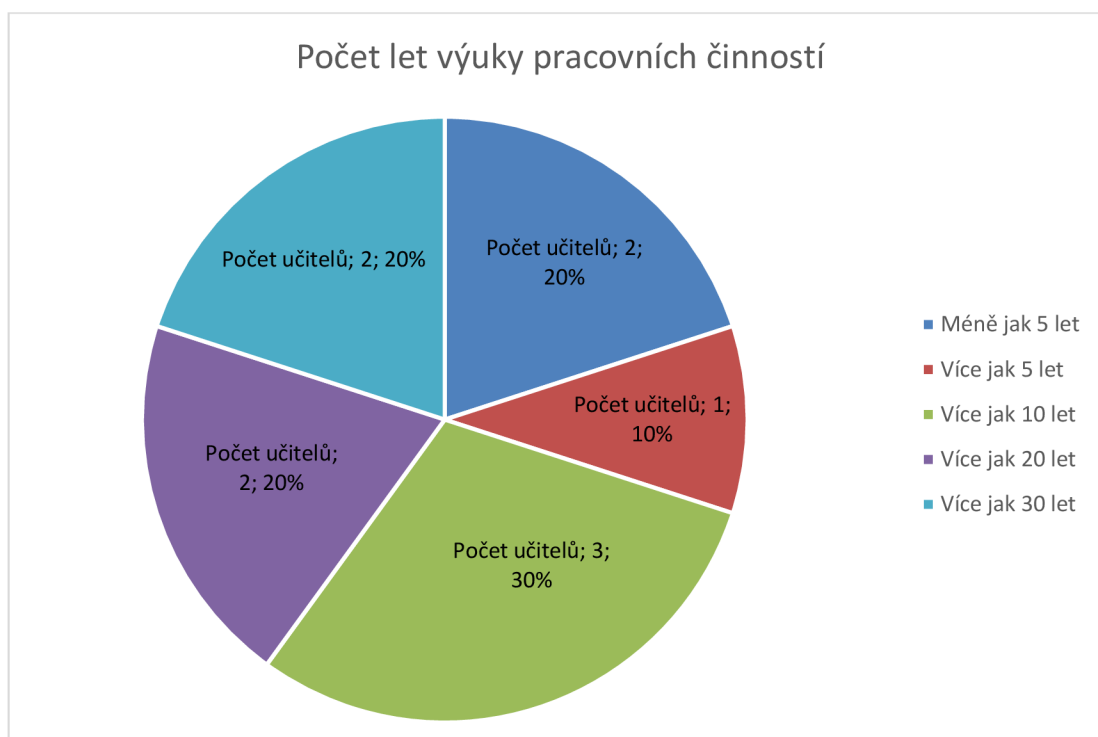
Získaná data byla nejdříve zkontrolována, poté zadána do tabulek, vyhodnocena pomocí programu Microsoft Office Excel a zpracována do grafů.

6.2 Interpretace a souhrn výsledků

Následující část bude interpretovat odpovědi jednotlivých účastníků řízeného rozhovoru. 7 učitelů souhlasilo s nahráním rozhovoru, 3 učitelé vyplnili své odpovědi do předloženého formuláře.

V otázce, jak dlouho vyučují pracovní činnosti se odpovědi lišily v závislosti na letech, jak znázorňuje níže grafické zobrazení.

Graf č. 1

Z grafu je názorně vidět, že byla zastoupena zajímavá škála v počtu odučených let pracovních činností. Převažují učitelé, kteří vyučují předmět více jak 10 let. Zajímavostí je, že nejdéle působící učitel (38 let), se podílel na mé výuce tohoto předmětu. I díky jeho přístupu se u mě projevil zájem se dále rozvíjet v oboru technického učení.

V otázce, zda mohou respondenti porovnat metodické materiály (zaměřené na práci se dřevem), které jsou dnes k dispozici oproti době, kdy začali pracovní činnosti vyučovat, se odpovědi výrazně odlišují. Např.: „V letech 1999–2005 se vyučovalo podle jednotných osnov a při výuce jsme používali učebnice vydané v 90. letech. Po přechodu na školní vzdělávací programy, vzhledem ke stáří učebnic, jsme je přestali používat a využíváme pouze výkresovou dokumentaci upravenou dle možnosti materiálu dodávaného Službou školy Pardubice.“

Velkým protikladem byly odpovědi „učím krátce nemožu porovnat“ či „používám stejné, spoustu věcí si vymyslím“. Dalších 5 respondentů se v podstatě shodlo, že metodické materiály se víceméně nezměnily a v současné době využívají inspirace pro výuku z webových stránek. Mezi zajímavé vyjádření k metodickým materiálům patří následující odpovědi od dvou učitelů:

„Ty, které se používaly, když jsem začínal, byly výborné, ale protože se operace stále opakovaly, tak jsem je přestal používat. Netuším, jaké jsou nyní nové učebnice, nicméně Služba škole vydává polotovary na výrobky, kterými se vracení zpátky do 80. let. Učitel, který učí už nějaký ten rok, tak v podstatě žádné metodické materiály nepotřebuje.“

„V současné době příliš metodiky není, spíš než využívání učebnic hledám inspiraci na internetu, bojuju a snažím se o to, aby se to dětem obměňovalo, aby to nebylo pořád to samé dokola. Např., když zadám 6. ročníku udělat jmenovku do záhonu, tak na mě koukají jak na sci-fi. Protože jsme sídlištní škola, spousta dětí nemá vůbec představu, že nějaká jmenovka do záhonu existuje. Nějaký věci jsem si vymyslel. Snažím se, aby to děti bavilo a výrobek měl smysl, který si s radostí odnesou domů a nevyhodí do lesa. Moc se to nemění, ale snažím se obměňovat, jak jen to jde.“

Otázka, která měla zjistit, zda jsou v dnešní době ICT důležité pracovní činnosti, ukázala 100 % shodu dotázaných. Pro ukázkou je zde výběr pár zajímavých odpovědí:

- „zručnost je potřeba“,
- negativismus vůči ICT, „díky ICT mají děti méně času na rozvoj zručností“,
- „je vidět, jak ubývá počet zájemců o řemeslné práce“,
- „výuka ICT je vzhledem k rychlému vývoji, dle mého názoru, směšná, jelikož např. za 10 let bude vše jinak, naopak práce s hoblíkem a pilkou bude stále stejná“.

Navazující otázkou bylo, zda si učitel myslí, že výsledky, kterých žáci dosáhnou v hodinách, jsou adekvátní a přínosem pro jejich osobní život. Zde došlo k totožnému výsledku respondentů jako u předchozí otázky, kdy se všichni shodli na adekvátních výsledcích a přínosu. Výsledky odpovědí ukazují, že pokud si žáci zvolí řemeslný obor, mohou využít nabyté znalosti a žáci se rozdělují na zručné nebo nezručné (např. jednoduchý výrobek zhotoví jeden žák rychleji než

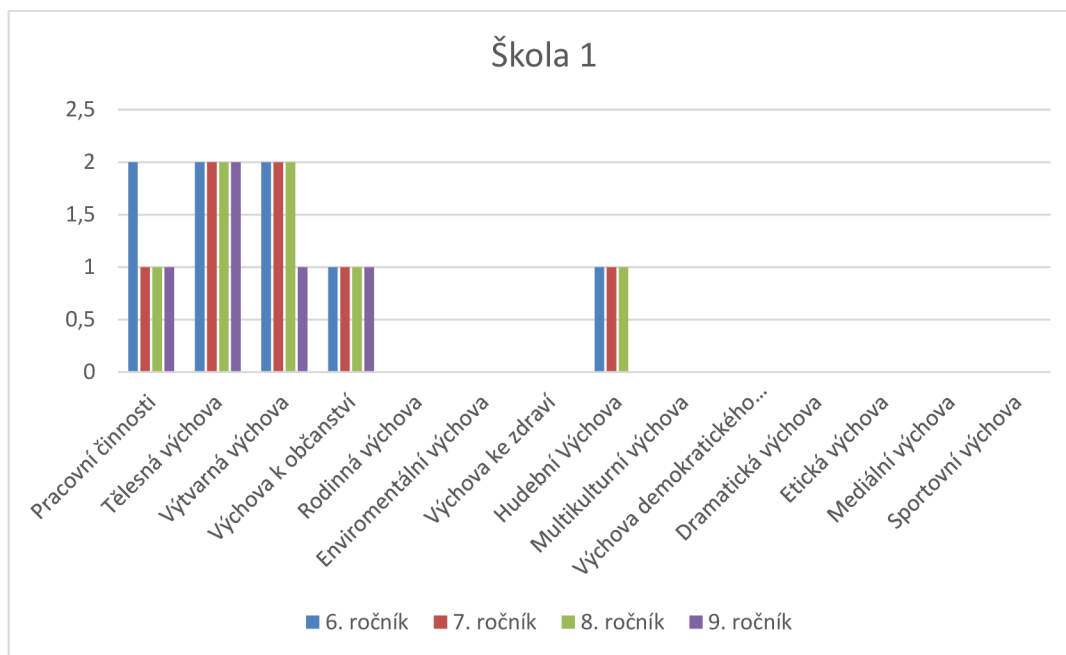
druhý, který nedosáhne kvalitního výsledku, i když mu věnuje více času). Za přínos lze hodnotit i to, že žáci mají radost, když si výrobek zhotoví sami. Naopak, dle slov jednoho z dotázaných učitelů, jsou dnešní děti jako „*sněhové vločky, křehouňky, jemňounky*“, kterým se nesmí oponovat a chybí jim pozitivní přístup k ruční práci.

Předposlední otázka měla za úkol zhodnotit, čeho jsou žáci schopni dosáhnout při práci se dřevem. Respondenti se všichni shodli, že velkou roli hraje individualita zručnosti a motivace žáků k práci. Někteří žáci jsou při práci plně samostatní, jiným žákům je potřeba pomoci. Mezi úkony, kterých jsou žáci schopni dosáhnout patří: měření, řezání, pilování, broušení, vrtání, lepení, práce s dlátem, kótování, orientace v technickém výkresu. Do problémových činností spadá lepení a práce s dlátem. Obecně lze říci, že na dosažené výsledky nemá vliv pohlaví. Chlapci sice pracují rychleji, ale dívky mají větší cit pro pečlivost. Nejčastějšími výstupními výrobky, které respondenti uvedli, jsou: svícen, jmenovka, stojánek na mobil, budka, krabička, autíčka, lodičky a přívěsky na klíče různých tvarů (kolečko, srdíčko).

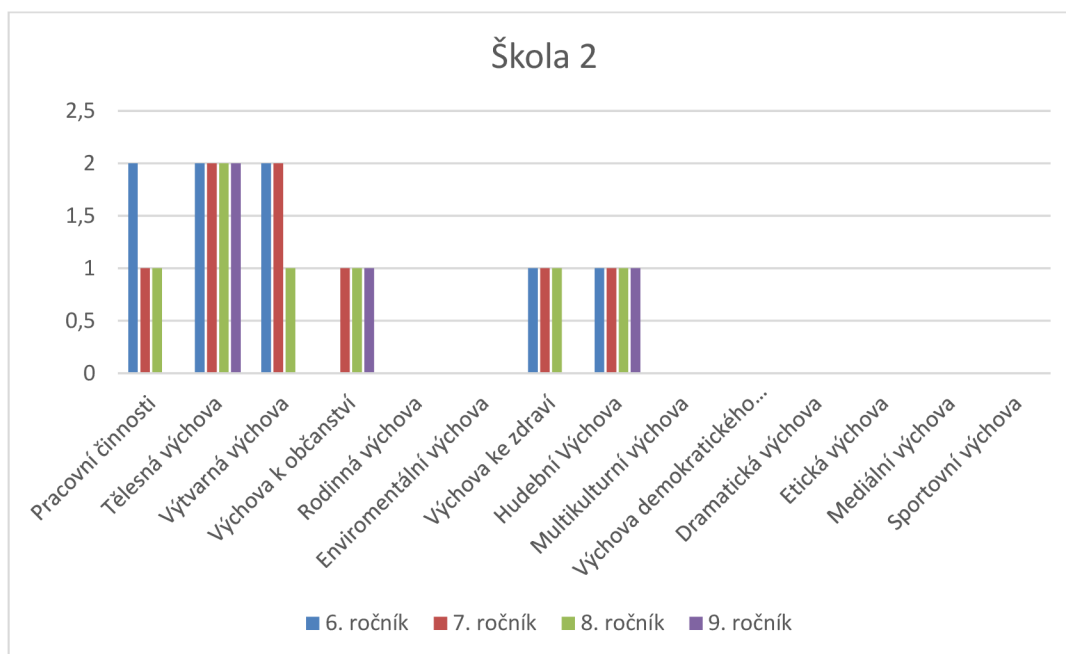
Závěrečnou otázkou bylo zjištěno, že zkušenosti s prací se dřevem před začátkem výuky v dílnách jsou odlišné v závislosti na tom, z jakého rodinného prostředí žáci pochází. Ti, kteří jsou z rodinného domu nebo jejich rodina vlastní chatu, mají obecně povědomí o pomůckách a základních úkonech v dílnách, a ti, kteří bydlí v bytech, nemají v podstatě žádné zkušenosti. Pro některé je to prvotní kontakt s ručními pracemi. Vtipnou poznámkou zakončil svojí odpovědí jeden z učitelů: „*Děti ze sídliště mají minimální zkušenost s prací se dřevem, když jim ukážu pilník a zeptám se, co je to za pomůcku, dostanu odpověď: mačeta.*“

V následující části je vyhotoveno celkem 11 grafů (10 škol), které znázorňují poměr vyučovacích hodin (za týden) pracovních činností oproti ostatním vybraným předmětům.

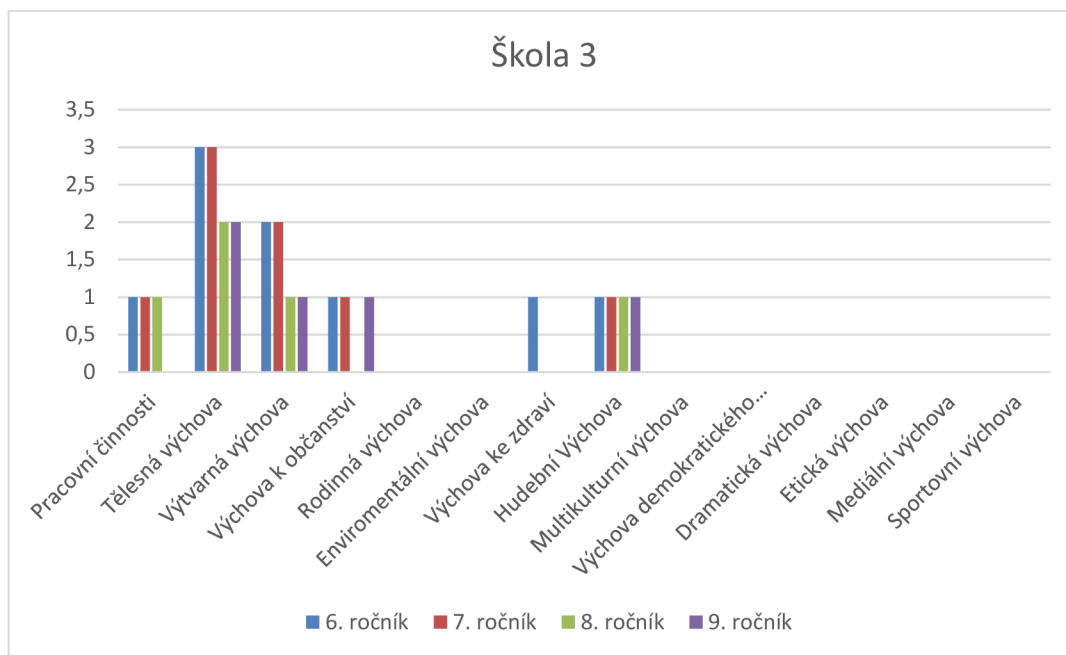
Graf č. 2

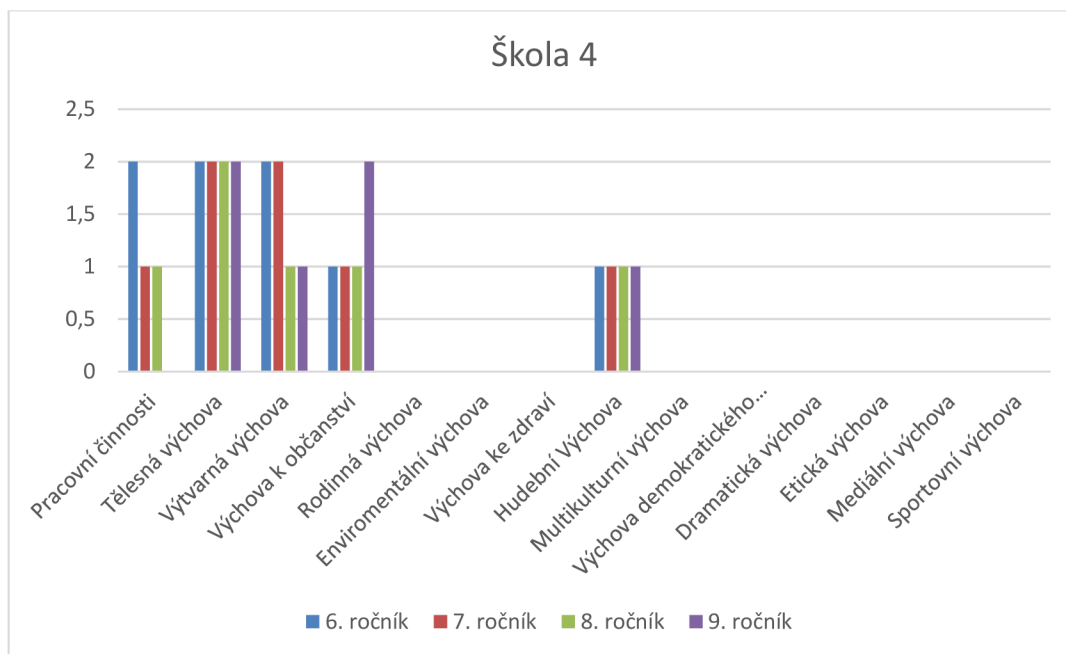
Graf č. 3

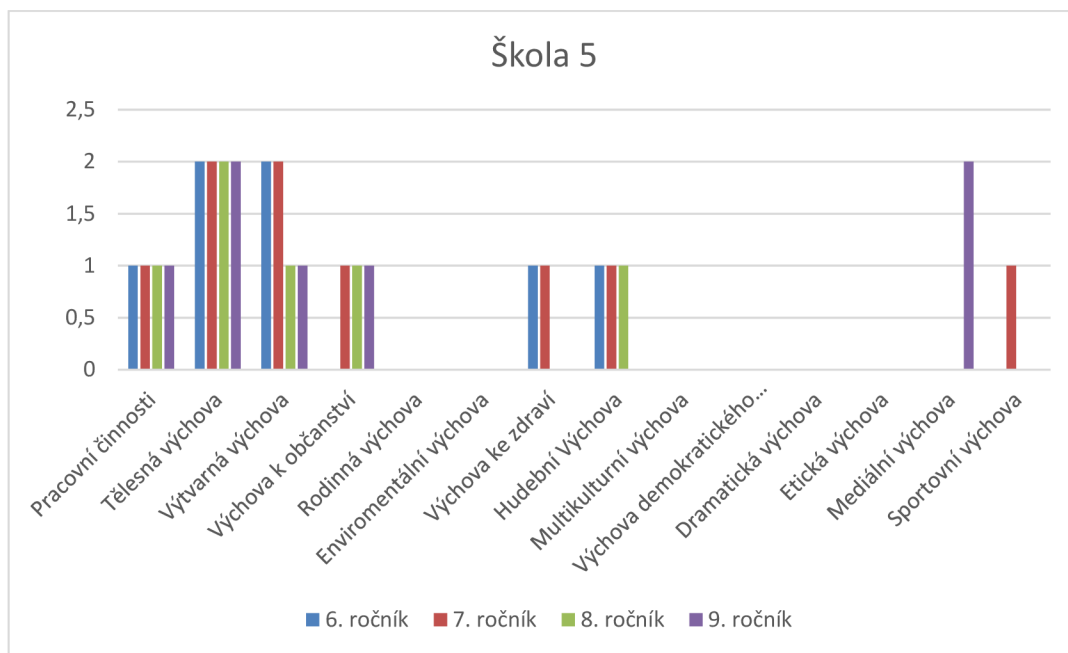
Graf č. 4

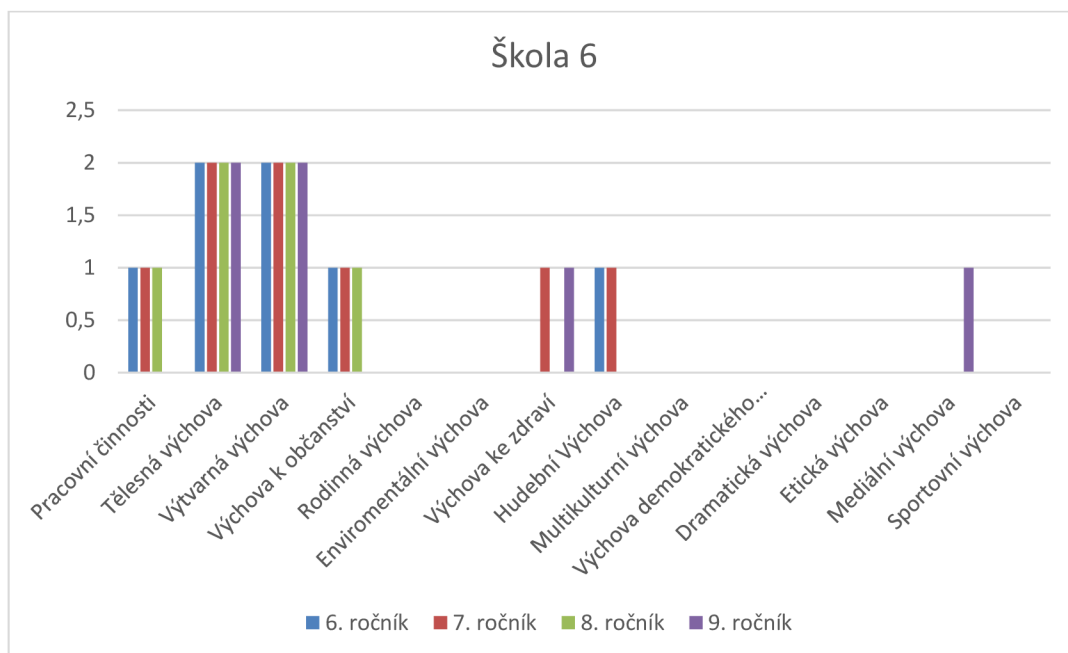
Graf č. 5

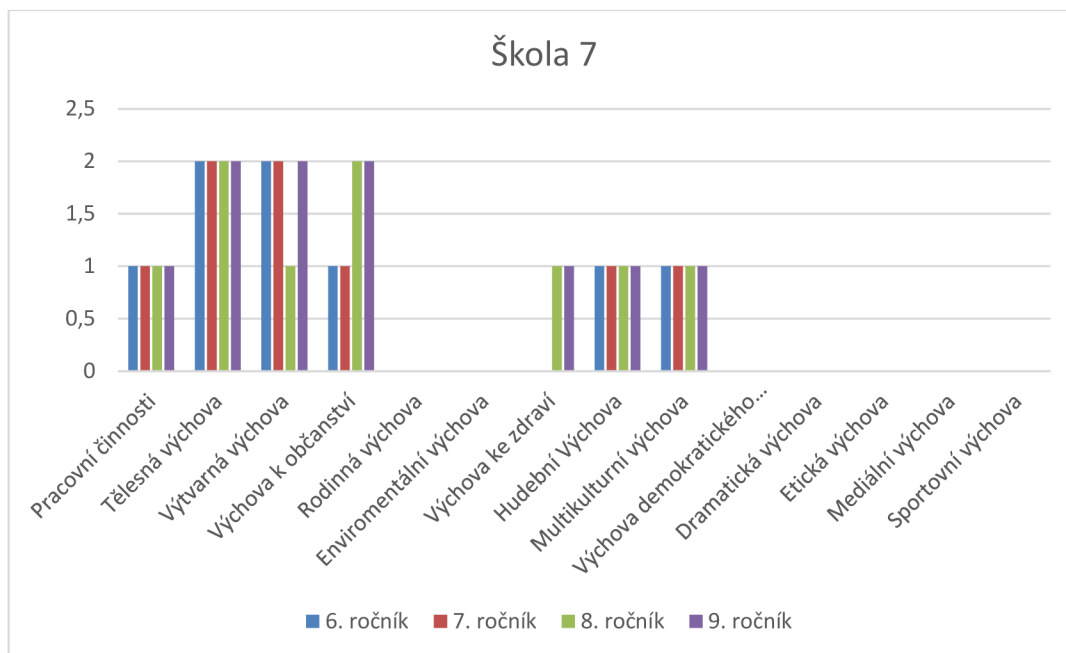
Graf č. 6

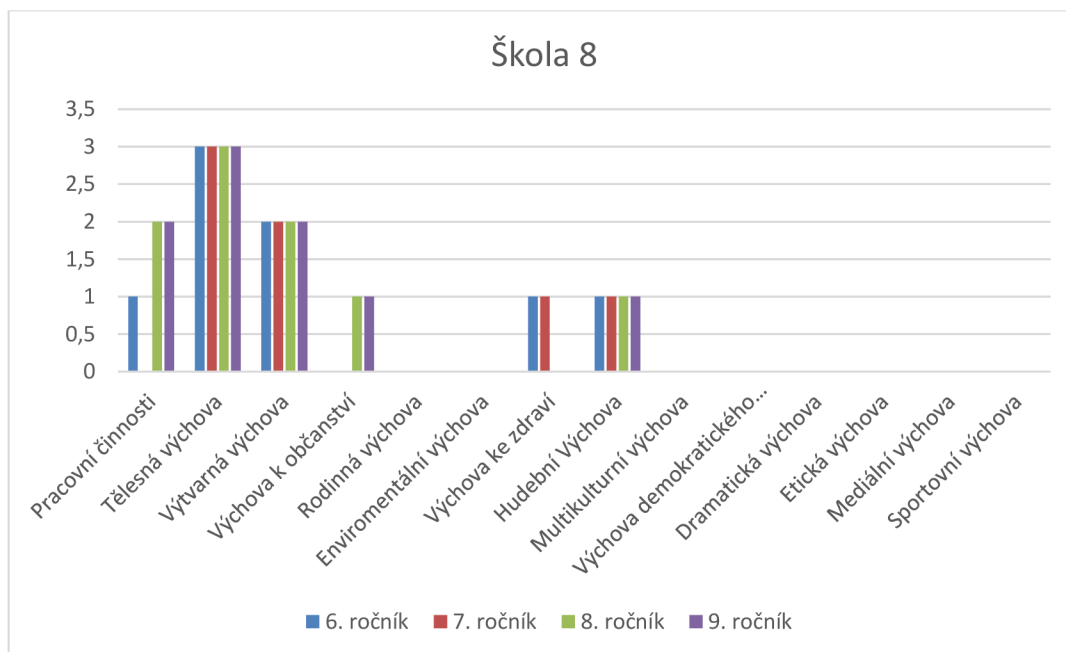
Graf č. 7

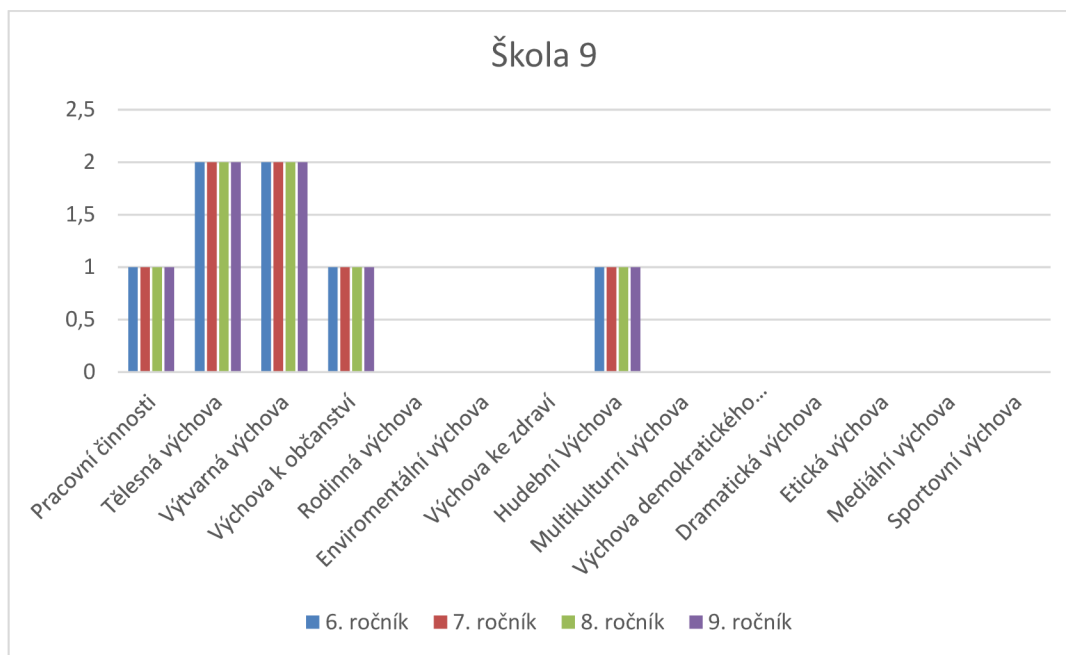
Graf č. 8

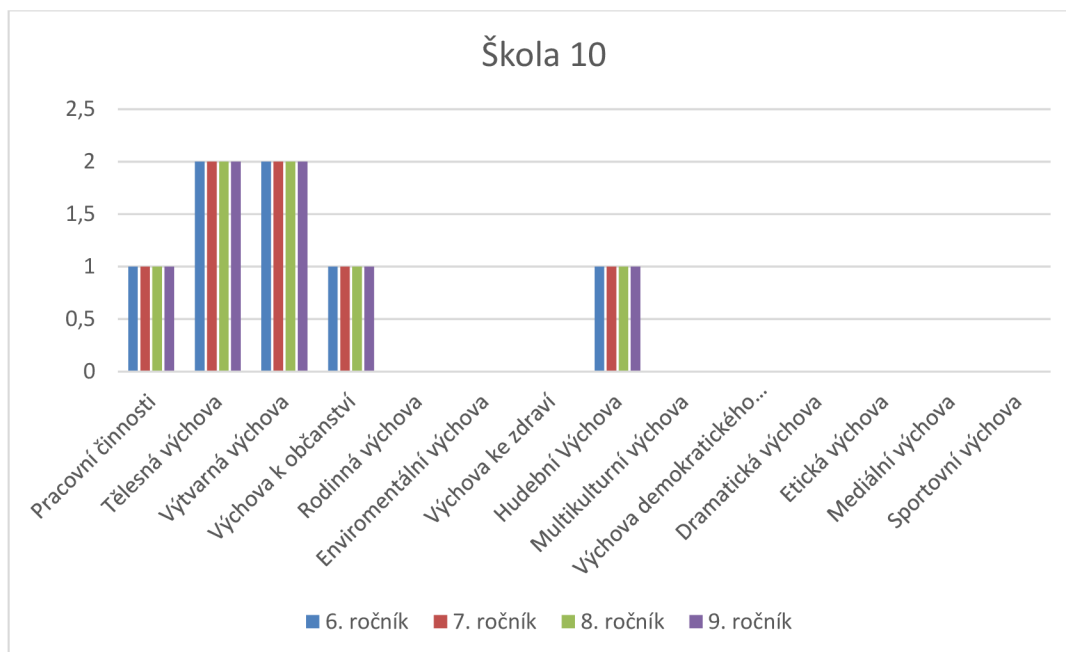
Graf č. 9

Graf č. 10

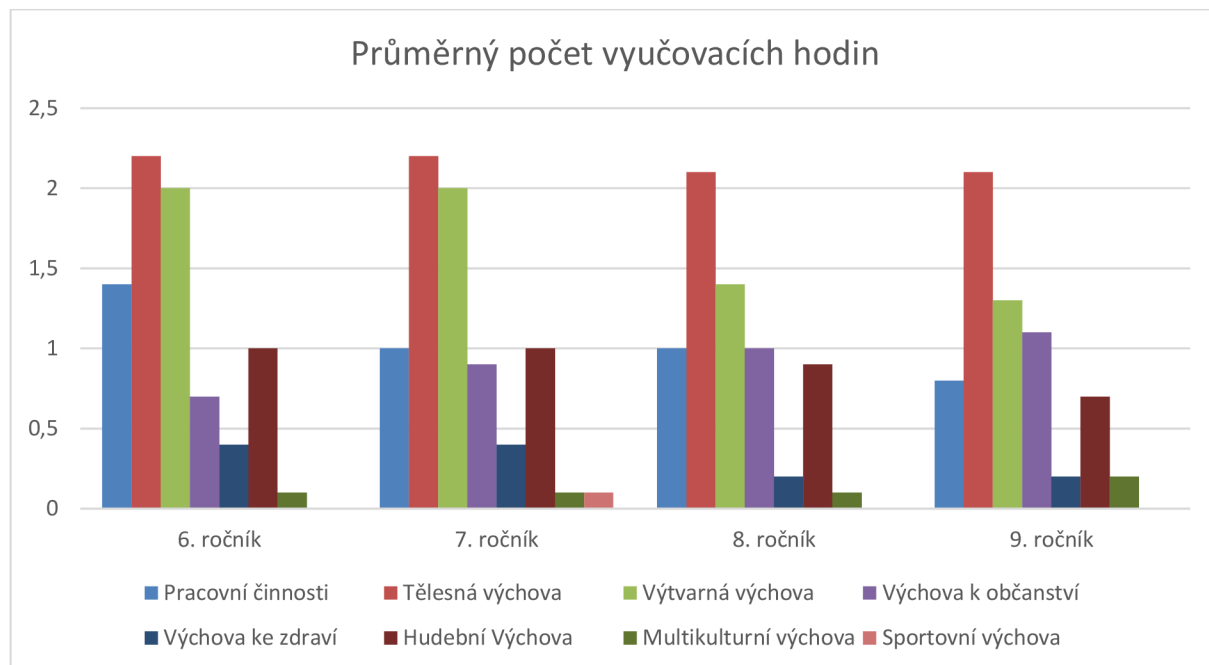
Graf č. 11

Souhrnný graf znázorňuje průměrný počet vyučovacích hodin za týden jednotlivých ročníků (6. – 9. ročník) vyučovacích předmětů. Např. je vidět, že tělesná výchova je v počtu vyučovacích hodin v podstatě konstantní. Oproti tomu počet vyučovacích hodin pracovních činností ve vyšších ročnících klesá. Když se podíváme dále na výtvarnou výchovu, její počet vyučovacích hodin sice také

klesá, avšak je stále vyšší než u pracovních činností. To vede k zamyšlení, proč, když z rozhovorů vyplývá jejich důležitost, není počet hodin srovnatelný alespoň s výtvarnou výchovou.

Graf č. 12

Následující závěrečné dva grafy zobrazují porovnání pomůcek a prostředí výuky pracovních činností v době současné a době, kdy je učitel začal vyučovat.

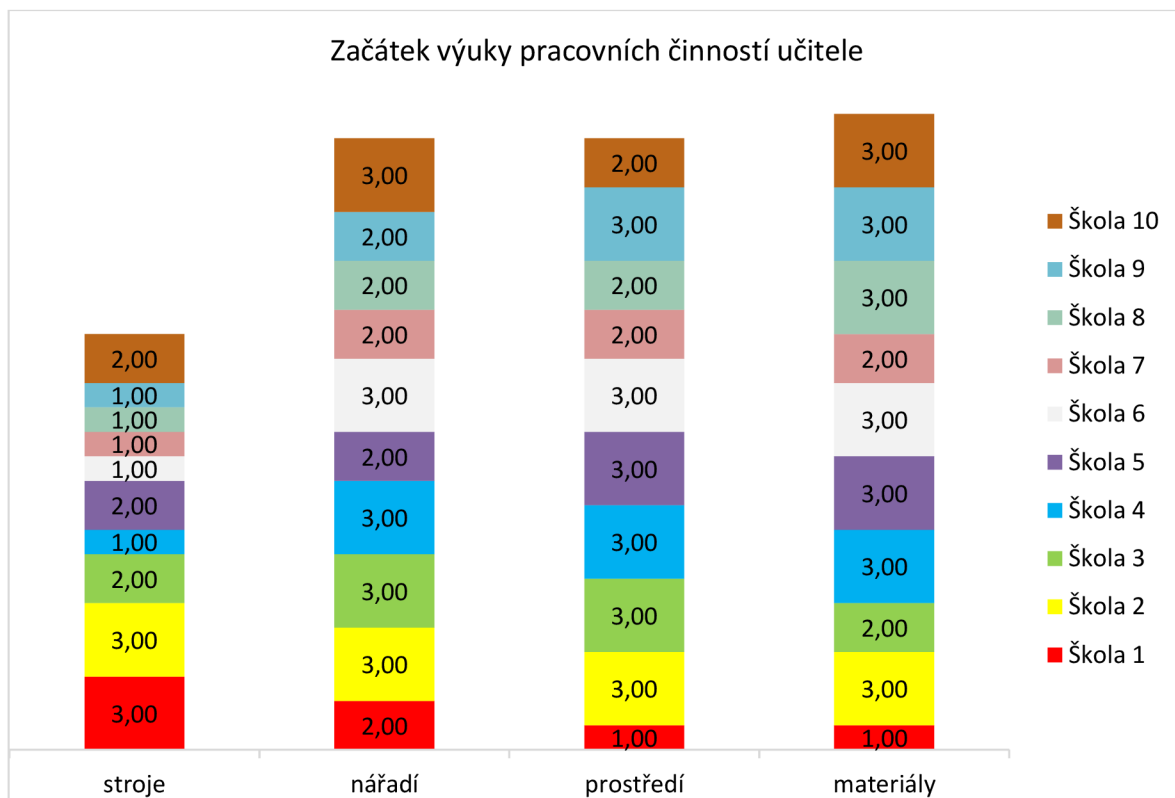
Nevyhovující je v grafech označeno 1,00.

Průměrné je v grafech označeno 2,00.

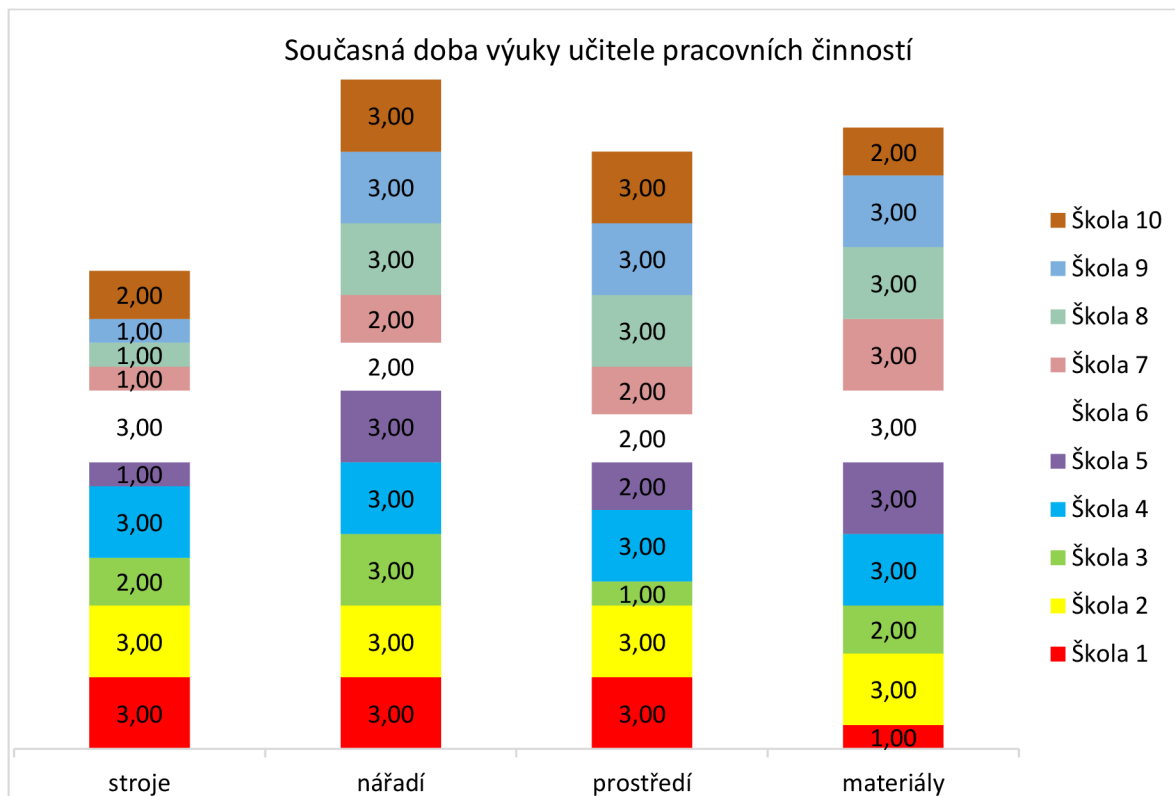
Vyhovující je v grafech označeno 3,00.

Z grafů vyplývá, že v průměru již několik desítek let zůstávají stroje, nářadí, prostředí a materiály ve stejných podmínkách, ve kterých začínali učitelé pracovní činnosti vyučovat. Nicméně grafy také ukazují, že zlepšení pomůcek a podmínek pro výuku převládá nad zhoršením.

Graf č. 13

Graf č. 14

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, čeho jsou žáci schopni dosáhnout, jaké mají dosavadní zkušenosti s prací se dřevem, dále srovnání poměru hodin praktických činností s vybranými vyučovacími předměty, porovnání pomůcek či vybavení potřebných pro výuku a v neposlední řadě srovnání s dalšími oblastmi předmětu Člověk a svět práce.

Výzkumné šetření ukázalo, že v otázce, čeho jsou žáci schopni dosáhnout v hodinách praktických činností, ve velké míře záleží na jejich individualitě zručnosti a na motivaci ze strany učitele. Dále vyplynulo, že s pomocí vyučujícího nebo ostatních spolužáků jsou žáci schopni v určité míře splnit každý zadaný úkol. V rámci vyučovacích hodin v jednotlivých ročnících na druhém stupni základní školy se žáci do jisté míry naučí dovednosti v oblasti práce se dřevem následující činnosti: měření, řezání, pilování, broušení, vrtání, lepení, práci s dlátem, kótování a orientaci v technickém výkresu. Přestože na většině základních škol, které se účastnily výzkumného šetření je pravidlem, že stráví více času chlapci v dílnách (alternativa pro dívky – šití a příprava pokrmů), jsou dívky i přesto schopny se chlapcům plně vyrovnat v pracích se dřevem.

Z porovnání poměru hodin praktických činností s vybranými vyučovacími předměty vyplývá, že počet vyučovacích hodin pracovních činností v průměru klesá ve vyšších ročnících, především v 9. ročníku. Vystává zde otázka, proč tomu tak je. 8. a 9. ročník je důležitý pro volbu dalšího vzdělávání, které může určovat budoucí pracovní zaměření. Proto by měl být poměr vyučovacích jednotek alespoň srovnatelný s některými vyučovacími předměty (např. výtvarná a tělesná výchova). Nemělo by docházet ke snižování počtu hodin, ale naopak hledat možnosti a cesty, jak jejich počet navýšit. S tím souvisí aktuální nedostatek řemeslných povolání. Čím více se budou redukovat hodiny pracovních činností, tím více se bude prohlubovat myšlenka nedůležitosti a nezájmu o práci se dřevem, s ostatními technickými materiály a dalšími předměty ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce.

Na začátku výzkumu bylo osloveno 21 základních škol v okrese Pardubice. Z oslovených mají uzpůsobenou učebnu-dílnu pouze na 12 školách. Závěrečného výzkumu se zúčastnilo 10 základních škol, dvě školy účast odmítly. Na zúčastněných školách bylo zjištěno, že modernizace pomůcek a vybavení potřebných pro výuku stagnuje, resp. zlepšení je minimální.

Ohledně srovnání s dalšími oblastmi předmětu Člověk a svět práce, byla snaha získat potřebná data. Na základě výzkumného šetření se prokázalo, že není možné získat uchopitelná data pro hmotný výzkum. Jedním z hlavních důvodů bylo, že některé vzdělávací oblasti Člověk a svět práce se prolínají, a tudíž není možné určit jejich časovou dotaci.

Z hlediska teoretické a praktické části lze spatřit přínos této práce v nalezení nedostatků školského vzdělávacího systému, kdy neustále dochází k jeho změnám prostřednictvím zákonů a strategií, ve kterých nevidím konkrétní kroky k realizaci zlepšení a zjednodušení systému.

Použitá literatura

ČORNEJOVÁ, Ivana, Tomáš KASPER, Dana KASPEROVÁ, a další. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha: Paseka, 2020. ISBN 978-80-7432-985-2.

DVOŘÁČEK, Jiří. *Obecná pedagogika pro techniky*. Praha: České vysoké učení technické, 2000. ISBN 80-01-02-189-0.

FORRESTER, Paul. *Práce se dřevem: kompletní obrazový průvodce technikami*. Praha: Slovart, 2011. ISBN isbn978-80-7391-475-2.

FRIEDMANN, Zdeněk, ed. *Práce se dřevem: [praktické náměty pro výuku tematického okruhu Práce s technickými materiály]*. Praha: Raabe, c2011. Dobrá škola. ISBN 978-80-86307-35-0.

FRYČ, Jindřich, Zuzana MATUŠKOVÁ, Pavla KATZOVÁ, et al. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. ISBN 978-80-87601-46-4.

HAJEROVÁ MÜLLEROVÁ, Lenka a Jan SLAVÍK. *Modelování kurikula*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, 2020. ISBN 978-80-261-0903-7.

HORÁK, Vladimír. *Pracovní vyučování: technické práce v 8. ročníku základní školy*. 2., přeprac. vyd. Praha: SPN, 1983, Učebnice pro základní školy.

JEŘÁBEK, Jaroslav. *Vzdělávací program Základní škola.*, dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Fortuna, 1998. ISBN 80-7168-595-x.

KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4.

MANĚNOVÁ, Martina a Jan NOVOTNÝ. *Práce s dřevem II*. Praha: Raabe, [2015]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-199-1.

MOŠNA, František. *Práce s technickými materiály: pro 6.-9. ročník základních škol*. 2. vyd. Praha: Fortuna, 2001. Praktické činnosti. ISBN 80-7168-755-3.

MOŠNA, František. *Práce s technickými materiály pro 6. - 9. ročník základních škol: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1997, Praktické činnosti. ISBN 80-716-8468-6.

MOŠNA, František. *Pracovní vyučování: technické práce v 6. ročníku základní školy*. 6., přeprac. vyd. Praha: SPN, 1989, Učebnice pro základní školy. ISBN 80-042-4017-8.

MŠMT ČR. *Vzdělávací program Základní škola: včetně Osnov Ekologického přírodopisu, Osnov Volitelných předmětů, Úprav a doplňků, Učebních plánů s rozšířeným vyučováním*. 2., nově dopl. vyd. Praha: Fortuna, 2001, ISBN 80-716-8595-X.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. [Praha]: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

NETESAL, Miloslav, Stanislav DOLEŽAL, Aurel CHAMILLA, Štefan NÁHLIK a Václav SÝKORA. *Pracovní vyučování: Metodická příručka pro technické práce v 5. a 6. ročníku ZŠ*. 1980. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980.

PATŘIČNÝ, Martin. *Pracujeme se dřevem: základní příručka*. 5., přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0307-2.

Práce se dřevem: encyklopedie : průvodce truhlářstvím a řezbářstvím pro domácí dílnu. V Praze: Columbus, 2004. ISBN 80-7249-187-3.

Pracovní vyučování: technické práce v 7. ročníku základní školy. 6. přeprac. vyd. Praha: SPN, 1990. Učebnice pro základní školy. ISBN 80-04-24646-x.

PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

RÁDL, František. *Pracovní vyučování: technické práce v 5. ročníku základní školy*. 5., přeprac. vyd. Praha: SPN, 1988, Učebnice pro základní školy.

SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. 1. vyd. Brno: Host, 2014, ISBN 978-80-7294-872-7.

ŠKÁRA, Ivan. *Pracovní vyučování: technické práce v 7. ročníku základní školy*. 2., přeprac. vyd. Praha: SPN, 1983, Učebnice pro základní školy.

ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Vydavatelství VŠCHT Praha, 2008. ISBN 978-80-7080-690-6.

TRIBE, Chris. *Vše o práci se dřevem: nezbytné dovednosti a techniky pro začátečníky*. Přeložil Vladimír GOLOMBEK. V Praze: Slovart, 2017. ISBN 9788075293114.

Internetové zdroje:

Jednotný metodický portál MŠMT: Co jsou rámcové a školní vzdělávací programy (RVP a ŠVP) [online]. [cit. 2023-05-18]. Dostupné z:

<https://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-0-13>

Jednotný metodický portál MŠMT: RVP – Rámcové vzdělávací programy [online]. [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>

Metodický portál RVP: Kurikulum [online]. 2011 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/K/Kurikulum

Metodický portál RVP: Vzdělávací oblast Člověk a svět práce v rámci RVP ZV [online]. 2004 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z:

<https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/46/VZDELAVACI-OBLAST-CLOVEK-A-SVET-PRACE-V-RAMCI-RVP-ZV.html>

Metodický portál RVP: Vzdělávací oblast Člověk a svět práce – úvod [online]. [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10760>

MŠMT: Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 [online]. [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf

Zkopírovat citaci

MŠMT: Školský zákon ve znění účinném ode dne 1. 2. 2022 [online]. [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-2-2022>

MUNI – Masarykova univerzita: Koncepce státní vzdělávací politiky [online]. [cit. 2023-05-18]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/el/ped/podzim2011/ZS1MP_SMT/um/II_statni_program_vzdela_vani.pdf

Pracovní činnosti inovace a výuka v praxi: Technická výchova na základní škole [online]. 2016 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z:

<https://www.technickavychova.cz/historie.php>

Řízení školy online: Jak vznikala Bílá kniha? [online]. 2021 [cit. 2023-05-18].

Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/aktuality/jak-vznikala-bila-kniha.a-7448.html>

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online].

Copyright ©2013 [cit. 29.04.2023]. Dostupné z:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

Seznam obrázků a grafů

Obrázek č. 1 - Národní program vzdělávání	17
Obrázek č. 2 - Rozvojové programy	19
Obrázek č. 3 - Tematické okruhy	26
Obrázek č. 4 - Školní vzdělávací program – 2010.....	28
Obrázek č. 5 - Školní vzdělávací program – 2016.....	28
Obrázek č. 6 - Sada učebnic Pracovní vyučování pro 5. – 8. ročník ZŠ	30
Obrázek č. 7 - Sada učebnic Praktické činnosti	31
Obrázek č. 8 – Řezivo.....	33
Obrázek č. 9 - Dýhy, překližky, laťovky	33
Obrázek č. 10 – Třívrstvá překližka.....	34
Obrázek č. 11 – Třívrstvá laťovka	34
Obrázek č. 12 – Měřicí pomůcky.....	34
Obrázek č. 13 – Vsazené pily	35
Obrázek č. 14 – Rámová pila.....	35
Obrázek č. 15 – Rašple	36
Obrázek č. 16 – Druhy rašplí	36
Obrázek č. 17 – Druhy vrtáků.....	37
Obrázek č. 18 – Základní druhy dlát.....	37

Graf č. 1 - Počet let výuky pracovních činností.....	40
Graf č. 2 - Škola 1	43
Graf č. 3 – Škola 2	43
Graf č. 4 – Škola 3	44
Graf č. 5 – Škola 4	44
Graf č. 6 – Škola 5	45
Graf č. 7 – Škola 6	45
Graf č. 8 – Škola 7	46
Graf č. 9 – Škola 8	46
Graf č. 10 – Škola 9	47
Graf č. 11 - Škola 10.....	47
Graf č. 12 - Průměrný počet vyučovacíh hodin	48
Graf č. 13 - Začátek výuky pracovních činností učitele	49
Graf č. 14 - Současná doba výuky učitele pracovních činností	49

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Vzorový dotazník

Řízený rozhovor – otevřené otázky

1) Jak dlouho vyučujete PRACOVNÍ ČINNOSTI?

.....

2) Můžete porovnat metodické materiály (zaměřené na práci se dřevem), které jsou dnes k dispozici oproti době, kdy jste začal/a PČ vyučovat?

.....
.....
.....

3) Domníváte se, že jsou v dnešní ICT době důležité pracovní činnosti?

.....
.....
.....

4) Myslíte si, že výsledky, kterých žáci dosáhnou v hodinách, jsou adekvátní a jsou přínosem pro jejich osobní život?

.....
.....
.....

5) Čeho jsou žáci schopni dosáhnout při práci se dřevem?

.....
.....
.....

6) Jaké mají žáci zkušenosti s prací se dřevem před začátkem výuky v dílnách?

.....
.....
.....

Příloha č. 2 – Poměr vyučovacích hodin

	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
Pracovní činnosti				
Tělesná výchova				
Výtvarná výchova				
Výchova k občanství				
Rodinná výchova				
Enviromentální výchova				
Výchova ke zdraví				
Hudební Výchova				
Multikulturní výchova				
Výchova demokratického občana				
Dramatická výchova				
Etická výchova				
Mediální výchova				
Sportovní výchova				

Příloha č. 3 – Porovnání pomůcek a prostředí výuky

na začátku			
	nevyhovující	průměrné	vyhovující
stroje			
nářadí			
prostředí			
materiály			

aktuálně			
	nevyhovující	průměrné	vyhovující
stroje			
nářadí			
prostředí			
materiály			